

HANDREIKING

Veilige wijken voor LHBTI's

Praktische tips en informatie voor gemeenten
en (wijk-)professionals

natuurlijk samen

Colofon

Uitgave van: Gay-Straight-Alliance voor veilige wijken - Natuurlijk Samen

Tekst: Judith Schuyf en Sigrun Scheve

Ontwerp: Bold concepts

Eindredactie: Mark Kivit

Inhoud

Inleiding	5
Positie LHBTI's in de woonomgeving	7
Wat is LHBTI?	7
Heteroseksualiteit is de norm	8
Wanneer is een wijk veilig	8
Onveilige situaties	9
De aanpak	15
Ketenaanpak veilige wijken	15
Regie bij de gemeente	17
Communicatie bij signalen en calamiteiten	23
Vijf fasen ketenaanpak	26
Fase 1: Kennen	26
Instrumenten kennisopbouw	27
Valkuilen Kennisverwerving	29
Fase 2: Signaleren	30
Instrumenten signalering	31
Valkuilen signalering	35

Fase 3: Preventie	36
Instrumenten preventie	36
Valkuilen preventie	39
Fase 4: Repressie	40
Instrumenten repressie	40
Valkuilen repressie	45
Fase 5: Nazorg	46
Positie slachtoffers	46
Nazorg buurt	48
Evaluatie aanpak	48
Overzicht informatie, advies en meldmogelijkheden	49
Lees meer	50
Bijlage 1 Model- en voorbeeldaanpakken	52
A. Algemeen	52
B. Aanpakken specifiek LHBTI-veiligheid	57
Bijlage 2 Samenwerkingsafspraken aanpak van discriminatie	61

Inleiding

Ons ideaalplaatje in een notendop - het zou vanzelfsprekend moeten zijn: dat je als burger veilig in je buurt kunt wonen en je in de openbare ruimte vrij kunt bewegen, dat je zichtbaar jezelf mag zijn zonder te maken te krijgen met scheldpartijen, overlast, pesterijen, bedreigingen en geweld.

Wanneer er zich toch incidenten voordoen, kun je er natuurlijk op vertrouwen dat er voldoende steun aanwezig is in de wijk of bij de gemeente om de zaak zo snel mogelijk op te lossen en de daders aan te pakken. Als burger ben je goed geïnformeerd wat je rechten zijn en waar je terecht kunt voor advies en ondersteuning. Of je weet deze informatie via de gemeente en de ketenpartners snel te vinden. De betrokken instanties nemen jouw klacht zeer serieus en gaan sensitief om met slachtoffers van LHBTI-gerelateerd geweld; uiteraard herkennen ze anti-LHBTI-geweld of discriminatie en treden daar snel en effectief tegen op.

Dit ideaalplaatje steekt schril af tegen de praktijk van ervaringen van veel LHBTI-burgers in Nederland: verreweg de meeste gemeenten zijn niet of slecht voorbereid op incidenten waarbij de veiligheid van LHBTI's in het geding is; professionals (h)erkennen vaak niet het discriminatoire aspect in tegen LHBTI-gericht geweld en missen handelingsvaardigheid. 'Homopesterijen' resulteren nog steeds te vaak in het gedwongen vertrek van de slachtoffers. De buurt heeft het nakijken en daders blijven onbestraft.

Om hierin verandering te brengen werd in 2012 Natuurlijk Samen opgericht. Deze Gay-Straight-Alliance (GSA) voor veilige wijken beoogt veilige wijken voor iedereen, dus ook voor LHBTI. Natuurlijk Samen kon rekenen op de financiële steun van de Directie Emancipatie van het ministerie van OCW en bundelde de krachten in het voorkomen en tegengaan van antihomogeweld in de woonomgeving. Sindsdien is volop geëxperimenteerd met interventies, werd kennis verzameld en zijn goede voorbeelden gedocumenteerd.

Deze handreiking bundelt de belangrijkste lessen bij de aanpak van LHBTI-gericht geweld uit de afgelopen 5 jaar. Doelgroep zijn gemeenten zelf, gemeentelijke ketenpartners en professionals die zich in willen zetten voor veilige wijken voor LHBTI's. In een notendop geven we informatie en tips over het probleem en de aanpak. Praktijkvoorbeelden en verwijzingen naar aanvullende informatie maken de handleiding ook geschikt als naslagwerk.

Veilige wijken voor LHBTI's zijn niet alleen in het belang van deze specifieke groep. In onze visie zijn daar waar het goed toeven is voor LHBTI's alle burgers veilig en vrij om zichtbaar zichzelf te zijn. Het feit dat deze handleiding focust op lesbische vrouwen, homo's, biseksuelen, transgenderpersonen en mensen met een intersekseconditie betekent niet dat de veiligheid van andere burgers op het tweede plan staat. Een inclusieve samenleving sluit geen minderheidsgroepen uit en maakt geen onderscheid bij het bieden van veiligheid voor welke groep dan ook. Het hier voorgestelde model verbetert de veiligheidssituatie van alle burgers en heeft oog voor de specifieke bijzonderheden van verschillende groepen burgers. Het gaat om de inclusieve aanpak van een verschijnsel dat geen exclusief probleem is van LHBTI's, moslims, Joden, vluchtelingen, andere migranten, ouderen of vrouwen. Iedereen heeft baat bij veiligheid. Dat gedeelde belang biedt een basis voor gezamenlijke actie.

We danken de deelnemers aan de masterclass 'Veilige wijken voor LHBTI's van 9 juni 2016 in Utrecht voor hun inzet en openhartigheid. Onze samenwerkingspartners bij COC Nederland, COC Groningen & Drenthe, COC Amsterdam, Art.1 Midden- Nederland, RADAR/ Art.1, de Nationale Politie, Roze in Blauw, de gemeente Groningen en Movisie zijn wij erkentelijk voor hun bijdrage aan de totstandkoming van deze handreiking. Judith Schuyf kan niet genoeg worden bedankt voor de inbreng van haar deskundigheid, haar geduld en daadkracht en de prettige en inspirerende samenwerking. We zijn er trots op dat wij haar als auteur konden winnen voor deze publicatie en dat zij bereid was haar onbetwiste deskundigheid omtrent LHBTI-vraagstukken in te brengen. Specifieke dank voor inhoudelijke bijdragen zijn wij verschuldigd aan Rob Witte, Cyriel Triescheijn, Saskia van Bon, Ed Faas, Herman Renes, Alexander Hootsmanns, Jan-Willem de Bruin, Else Boss en Marcel Steijn.

Positie LHBTI's in de woonomgeving

Wat is LHBTI?

LHBT is een afkorting voor lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenderpersonen. Tegenwoordig wordt ook vaak de I van intersekseconditie toegevoegd aan LHBT.

Lesbiennes: vrouwen die zich (o.a. seksueel en relationeel) aangetrokken voelen tot vooral vrouwen

Homoseksuelen: mannen die zich (o.a. seksueel en relationeel) aangetrokken voelen tot vooral mannen.

Biseksueel: mannen en vrouwen die zich (o.a. seksueel en relationeel) aangetrokken voelen tot zowel mannen als vrouwen.

Transgenderpersonen: een paraplueterm voor mensen wiens genderidentiteit en/of -expressie afwijkt van de sekse die hen bij de geboorte is toegewezen. Deze term omvat een spectrum aan genderdiverse mensen, waaronder transmannen, transvrouwen, crossdressers en vele andere die zich niet (enkel) identificeren als man of vrouw.

Lees meer over transgenderpersonen

De I verwijst naar mensen met een intersekseconditie. Intersekse wordt gebruikt voor mensen die geboren zijn met een lichaam dat niet voldoet aan de normatieve definitie van man of vrouw. Intersekse gaat niet over seksuele oriëntatie of genderidentiteit. De meeste interseksepersonen hebben een mannelijke of vrouwelijke genderidentiteit en zijn heteroseksueel. Net als andere mensen kunnen zij ook een lesbische, homoseksuele of biseksuele oriëntatie hebben of zich identificeren als transgender.

Meer informatie:

5 vragen over intersekse beantwoord

Handreiking LHBTI-emancipatie: feiten en cijfers

Heteroseksualiteit is de norm

In onze maatschappij is heteroseksualiteit nog steeds de 'natuurlijke' of door godsdienstige voorschriften opgelegde norm. Daarbij worden ook 'natuurlijk gegeven' rollen voor mannen en vrouwen omschreven, die aanvullend aan elkaar zouden zijn. Overschrijdingen van deze normen worden niet of nauwelijks geaccepteerd. Daarnaast zijn de maatschappelijke instellingen en regels nog steeds op heteroseksualiteit gebaseerd. Impliciet is heteroseksualiteit de norm.

LHBTI's groeien op en leven in een overwegend heteroseksuele omgeving. Daardoor missen ze veelal rolmodellen en steun die naasten met dezelfde kenmerken kunnen geven. Bovendien moeten zij zichzelf altijd 'outen' omdat seksuele gerichtheid een onzichtbaar kenmerk is. Gebrek aan sociale steun en onzichtbaarheid dragen beide bij aan het feit dat discriminatie op grond van seksuele gerichtheid en genderidentiteit veelal niet herkend wordt en voor niet-LHBTI's moeilijk invoelbaar is. Waar de meeste leden van minderheidsgroepen op zijn minst wel verschillende burens hebben met wie zij een leefstijl delen, hebben LHBTI's niet per definitie zo'n veilige schil om zich heen in de buurt. Vrijwel iedereen is daar heteroseksueel.

Wanneer is een wijk veilig

In een veilige wijk kunnen LHBTI's zichtbaar zichzelf zijn zonder te maken te krijgen met scheldpartijen, overlast, pesten, bedreigingen en geweld. Dat geldt zowel in en rond de eigen woning, de directe woonomgeving en de wijk als voor de openbare ruimte als geheel. Wanneer er zich toch incidenten voordoen waar je als inwoner met een LHBTI-achtergrond op eigen kracht niet uitkomt, is er voldoende steun aanwezig in de wijk of bij de gemeente om de zaak zo snel mogelijk op te lossen en de daders aan te pakken. Als burger ben je goed geïnformeerd wat je rechten zijn en waar je terecht kunt voor advies en ondersteuning of je weet deze informatie via de gemeente en de ketenpartners in de wijk snel te vinden. De betrokken instanties nemen jouw klacht zeer serieus en zijn geschoold in het sensitief omgaan met slachtoffers van LHBTI-gerelateerd geweld en overlast. Ze zijn in staat anti-LHBTI geweld of discriminatie te herkennen en hebben de tools om daar tegen op te treden. Ze zorgen voor goede communicatie met de gedupeerden en organiseren nazorg.

Onveilige situaties

Onveilige situaties waarmee LHBTI's te maken krijgen worden doorgaans als het gevolg gezien van discriminatoire geweld. Hiermee bedoelen we: *'Geweld of de dreiging daarmee (fysiek of verbaal), waarbij de slachtoffer(s) niet worden 'geselecteerd' op basis van hun individuele capaciteiten en/of kwaliteiten, maar op basis van hun – reële dan wel veronderstelde – seksuele gerichtheid of genderidentiteit. Dit geweld kan zich ook richten op materiële zaken, zoals woningen, uitgaansgelegenheden, die worden beschouwd deze slachtoffers te representeren'*. (Witte en Moors, 2014, 4)

Meer informatie:

Gestreden als Don Quichot tegen windmolens

Betrouwbare cijfers over veiligheid van LHBTI's zijn schaars omdat jarenlang alleen gegevens werden verzameld middels enquêtes onder de doelgroep. In 2012 heeft het Centraal Bureau voor de Statistiek seksuele oriëntatie als achtergrondkenmerk toegevoegd aan de Nationale Veiligheidsmonitor. Het beeld dat uit de monitor naar voren komt is dat lesbische vrouwen en homoseksuele mannen zich vaker onveilig voelen dan heteroseksuele mannen en vrouwen.

De eigen buurt wordt door zowel homoseksuele mannen als vrouwen aangewezen als een van de plekken waar ze zich onveilig voelen, in het bijzonder op plekken waar jongeren rondhangen. Lesbische vrouwen voelen zich met name ook onveilig in winkelgebieden en in het openbaar vervoer.

Vaker slachtoffer

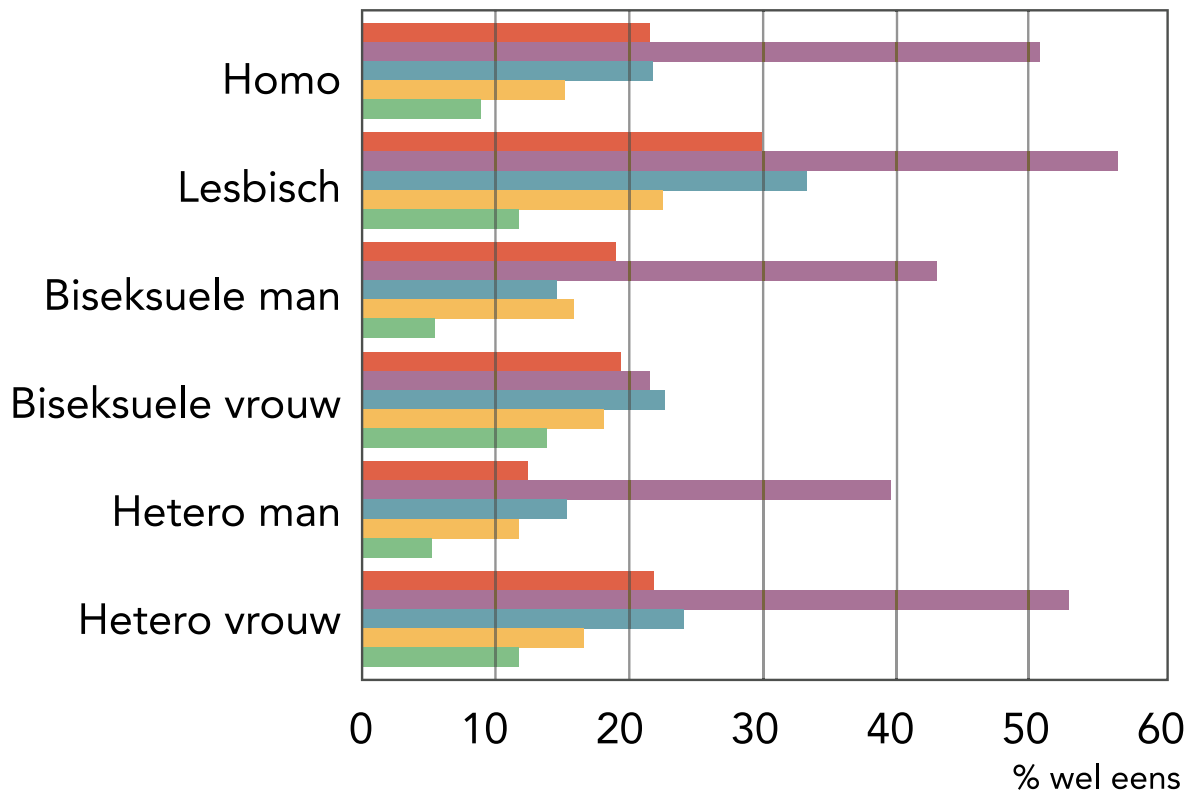
De onveiligheidsgevoelen zijn niet onterecht: homoseksuele mannen en lesbische vrouwen zijn inderdaad vaker dan heteroseksuelen slachtoffer van veel voorkomende criminaliteit. In 2012 rapporteerden drie op de tien homoseksuelen tegen twee op de tien heteroseksuelen een vorm van slachtofferschap. Vandalisme en vermogensdelicten, zoals diefstal en inbraak, kwamen bij homoseksuelen anderhalf keer vaker voor. Homo's en lesbische vrouwen werden tot tweemaal vaker slachtoffer van geweldsdelicten, in het bijzonder van bedreiging.

Biseksuele mannen kampen eveneens met meer onveiligheidsgevoelens dan heteroseksuele mannen, hoewel hun feitelijke slachtofferschap niet of nauwelijks hoger is dan van heteroseksuele mannen.

Meer informatie:

Homoseksuelen voelen zich onveiliger en zijn vaker slachtoffer

Tabel: Onveiligheidsgevoelens 2012

- In eigen buurt
- In woonplaats rond plekker waar jongeren rondhangen
- In woonplaats op openbaar vervoer
- In woonplaats in winkelgebied
- In eigen huis

Bron: CBS

Daders

Daders zijn vrijwel altijd man. Bij jonge mannen (meestal in groepen) betreft het vaak schelden en pesten, iets oudere mannelijke plegers gaan vaker over tot geweld. Bij geweld in de publieke ruimte zijn daders met een migratie-achtergrond oververtegenwoordigd daders van geweld in de woonomgeving lijken vooral van autochtone herkomst.

Lees meer:

Witte en Mors 2014, 15 [i](#)

Schuyf, J. & Felten, H. (2012) Geweld tegen lesbische vrouwen: een kwalitatieve studie in: Tijdschrift voor Seksuologie 2012, jaargang 36, nr. 4

Minder contact met de buurt

De onveiligheidsgevoelens in de woonomgeving blijken samen te hangen met een als slechter (dan hetero's) ervaren sociale cohesie in de buurt. Homoseksuelen zijn minder tevreden met de samenstelling van de bevolking in hun buurt; ze ervaren minder vaak een goede balans van bewoners van verschillende leeftijden en achtergronden. Homoseksuele mannen en lesbische vrouwen hebben naar eigen zeggen minder contact met buurtbewoners, voelen zich iets minder thuis in de buurt en ervaren er minder saamhorigheid en prettige omgang. Ook geven homoseksuele mannen naar verhouding meer aan dat de mensen in de buurt elkaar nauwelijks kennen. Het maakt daarbij niet uit of ze in een (middel)grote stad of in een dorp wonen.

Meer informatie:

Veiligheidsbeleid voor LHBT's

Factcheck: neemt homoacceptatie toe en antihomogeweld af?

Veiligheid van transgenderpersonen

TNN (Transgender Netwerk Nederland) verrichtte in 2015 een onderzoek naar de veiligheid van transgenderpersonen in de openbare ruimte in Nederland. Van de ruim 350 respondenten maakte meer dan de helft in de 12 maanden voorafgaand aan het onderzoek een gewelddadig incident mee (43%) of werd beledigd. Zichtbaar transgender zijn bleek de grootste risicofactor. Openbare gebouwen werden meestal als veilige onderdelen van de openbare ruimte gezien, terwijl uitgaansgelegenheden doorgaans als onveilig worden bestempeld.

Meer informatie:

Veilig zolang men het niet merkt

Discriminatie in de buurt

Een recente analyse van de bij de politie bekende discriminatiecijfers op grond van seksuele gerichtheid in Zeeland en West-Brabant over 2015 laat zien dat een groot deel van de incidenten zich voordeed in de directe woonomgeving van de slachtoffers. Daarbij ging het meestal om (vaak langdurige) burenruzies. Daarnaast ging het vooral om incidenten tussen familieleden of (ex)geliefden of mensen die worden belaagd of uitgescholden door buurtgenoten of groepen jongeren. Bij sommige incidenten lijkt de aanleiding niet direct te maken te hebben met de seksuele gerichtheid van het slachtoffer, maar is onenigheid tussen burens over bijvoorbeeld geluidsoverlast of een erfafscheiding op enig moment geëscaleerd en is er toen homovijandigheid in het spel gekomen. (Van Bon 2017)

Meer informatie:

Discriminatie van lhb's in Zeeland-West-Brabant

Soorten incidenten

Volgens Witte en Moors (2014, 12) komen situaties van discriminatie en geweld tegen LHBTI's in hun directe woonomgeving op twee manieren tot stand:

1. De **situatie** waarin dit geweld vrijwel direct ontstaat vanaf het moment dat het slachtoffer of de dader(s) in de omgeving komen te wonen, dan wel dat de seksuele gerichtheid of genderidentiteit bekend wordt. Hier is discriminatie het primaire motief.
2. De **situatie** waarin dit geweld ontstaat op een moment dat men – slachtoffers en daders – al veel langere tijd woonachtig is in deze omgeving. Soms kent men elkaar al langer en in enkele gevallen had men voorheen een 'normale' burenerelatie. Het tegen LHBT's gerichte geweld volgt dan op uit de hand lopende andere conflicten met een andere, primaire oorzaak.

De overlast, scheldpartijen, dreigingen en het geweld tegen LHBTI's in hun directe woonomgeving doen zich veelal over langere tijd (al) voor. Het geweld manifesteert zich in meer of een reeks incidenten en veroorzaakt een voortdurend gevoel van dreiging. Slachtoffers kennen absoluut en relatief een geringe dan wel late meldingsbereidheid. Hierdoor wordt hun leven soms al overheerst door deze ervaringen, terwijl interventiepartijen bij een melding 'er voor het eerst van horen.' Dit legt een basis voor en verklaart deels de miscommunicatie en het onbegrip.

De slachtoffers verwijten de politie er regelmatig van niet of niet afdoende op te treden. Maar dit soort situaties zijn vaak zeer complex en lastig op te lossen.

3. In **situatie 3** gaat het om geweld in de publieke ruimte tegen personen van wie de dader meent dat zij LHBTI zijn. De aanleiding is doorgaans triviaal. De (doorgaans) mannelijke daders menen bijvoorbeeld dat ze seksueel door homomannen benaderd zijn, of voelen zich aangetast door de seksuele autonomie van lesbische vrouwen. Het komt ook voor dat mensen op hun uiterlijk beoordeeld worden als zijnde homo en dat dat de aanleiding vormt voor geweld of intimidatie.

(H)erkennen van onveilige situaties

In de beleving van veiligheid in de wijk lijkt er in de praktijk een duidelijk onderscheid te zijn tussen wat de overheid en professionals ervaren en wat in de dagelijkse leefwereld van de betrokkenen wordt ervaren. Soms lijken overheidsoptreden en beleving lijnrecht tegenover elkaar te staan. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer LHBTI's zeggen onveiligheidsgevoelens te ervaren, terwijl uit cijfers blijkt dat er geen sprake is van verhoogde onveiligheid. Of wanneer een homoseksuele bewoner het pesten van de buurman als discriminatie beschouwt terwijl de wijkagent het incident bij gebrek aan discriminatoire bewijs een 'burenruzie' noemt.

Wanneer de overheid geen oog heeft voor het specifieke karakter van de oorzaken van geweld tegen LHBTI's in de woonomgeving, wordt ontkend dat er sprake zou kunnen zijn van discriminatie als oorzaak. Daardoor wordt er niet meer naar een adequate oplossing gezocht. Vaak is er een blinde vlek bij de overheid voor zowel feitelijke als direct beleefde discriminatie van LHBTI's, wat tot frustratie bij LHBTI's leidt. Die frustratie kan makkelijk ontploffen via sociale media, zoals ook bij twee incidenten in Amersfoort en Groningen die het landelijke nieuws haalden:

Casus Amersfoort

Henk, een homoseksuele man wordt jarenlang getreiterd en bedreigd in zijn woonomgeving. De politie houdt zich met de zaak bezig, maar zegt niets te kunnen doen omdat een duidelijk signalement van de daders ontbreekt. Deze worden beschreven als 'een stuk of 30, 40 allochtone jongeren' uit de wijk. Eénmaal doet hij aangifte, wegens het leksteken van zijn autobanden. Als de zaak verder escaleert, brengt de gemeente Amersfoort hem onder in een huurhuis, maar het huurcontract is maar tijdelijk. Zijn koophuis kan Henk moeilijk verkopen omdat hij dan met een restschuld blijft zitten. Henk doet een oproep op Facebook, waarna de zaak op sociale media begint te rollen.

Meer informatie:

Pesters van gevluchte homo Amersfoort niet in beeld

Je huis uit omdat je homo bent (video)

Uiteindelijk kiest de gemeente voor een 'uitzonderlijke oplossing' en helpt Henk door zijn woning op te kopen en zo verhuizing naar een nieuwe, veilige koopwoning mogelijk te maken. De burgemeester spreekt zijn afschuw uit over het wegpesten en ook buurtbewoners komen bij een roze picknick massaal in actie voor de weggepeste man:

Lees ook:

Gemeente Amersfoort koopt woning weggepeste homo

Casus Groningen:

'Politie onderzoekt mishandeling lesbisch stel (NOS, 06-04-2016)

Een lesbisch stel wordt tijdens het uitgaan in Groningen mishandeld en doet daarvan aangifte. De politie neemt de zaak in onderzoek en bekijkt beelden van camera's die in de binnenstad hangen. Een vriendin van het stel plaatst op Facebook een bericht over de mishandeling.

"Burgemeester, gemeente, politie, medemens: doe iets", schrijft ze. "Wij zijn bang. Wij voelen ons niet veilig, net als vele andere minderheden in Nederland." Duizenden mensen hebben het bericht gedeeld.

Discriminatie

De twee vrouwen van 36 en 29 jaar oud liepen zondagmorgen rond 06.00 uur in de Oosterstraat toen ze werden aangevallen door drie blanke mannen. Ze riepen "plat op plat vult geen gat" en hebben de vrouwen meerdere keren geslagen. Een van de slachtoffers is nagekeken in het ziekenhuis. Burgemeester Den Oudsten zegt tegen RTV Noord dat hij in gesprek wil met het COC over de veiligheid van lesbiennes en homoseksuelen in de stad. Hij noemt het voorval een "ernstige zaak".

Deze casus was aanleiding voor de gemeente Groningen om in samenwerking met de politie, het Meldpunt Discriminatie Groningen (MDG) en COC Groningen en Drenthe het protocol 'Geweld en Discriminatie LHBTI's' op te stellen (zie flyer op p. 19 en protocol op p. 60).

De aanpak

Ketenaanpak veilige wijken

Om snel en efficiënt te kunnen ingrijpen bij signalen van geweld tegen of onveiligheid van LHBT's is het belangrijk dat de gemeente, politie en andere betrokken instanties nauw met elkaar samenwerken en hun acties op elkaar afstemmen. Om die reden spreken we van een ketenaanpak veilige wijken. Een ketenaanpak wordt opgesteld onder regie van de gemeente en bij voorkeur in een periode zonder incidenten om voorbereid te zijn op eventuele signalen of noodsituaties. In de praktijk zien we dat er vaak een concrete aanleiding in de vorm van een geweldsincident voor nodig is om de handen voor een structurele aanpak op elkaar te krijgen. Toch laten de voorbeelden in deze handleiding zien dat er steeds meer gemeenten zijn die de signalering en de aanpak van pesterijen en geweld tegen bevolkingsgroepen serieus nemen en zo goed mogelijk willen regelen.

Ketenaanpak in het kort

Aandachtspunten:

- o Stuur op goed en vroegtijdig signaleren van mogelijke overlast en veiligheidsdreiging.
- o Focus op direct resultaat (overlast onveilige situatie stopt zo snel mogelijk).
- o Realiseer je dat er veel verschillende soorten expertise, overleg en afstemming nodig zijn.
- o Bepaal de ketenpartners in overeenstemming met het doel.
- o Voorkom dat gemeente, politie en hulpverleners langs elkaar heen werken bij een casus.

Stap 1: Bepaal het doel van de ketenaanpak

Bijvoorbeeld het signaleren van eventuele onrust of overlast in richting van (potentiële) slachtoffers, het zo goed en zo snel mogelijke hulp en bescherming bieden aan slachtoffers van LHBT-vijandig geweld in de woonomgeving, evenals hulp en/of vervolging voor de geweldpleger(s). Het verdient aanbeveling om met (zekere) ketenpartners het doel samen te gaan formuleren.

Stap 2: Bepaal wie de ketenpartners zijn

Nadat het doel is vastgesteld kan bepaald worden wie de ketenpartners zijn. Maak een kaart van de gemeente met daarin alle relevante organisaties. Politie, Roze in Blauw, welzijnswerk, jongerenwerk, GGD's, antidiscriminatievoorzieningen, woningbouwcoöperaties, buurtbemiddeling, bewoners-initiatieven en LHBTI-initiatieven zijn belangrijke schakels in het (vroeg)tijdige signalering van problemen en de aanpak hiervan. Kijk samen met de (zekere) ketenpartners welke (potentiële) ketenpartners eventueel nog gemist worden.

Stap 3: Bepaal wat er moet gebeuren en door wie

Bepaal per situatie wat het doel van de aanpak is en maak een gedegen plan van aanpak. Volg daarbij de BOB-procedure (zie Van Wonderen & Witte, 2016, 22). Leg de gemaakte afspraken met de ketenpartners schriftelijk vast. Maak een lijst met actiepunten en besluiten en wie waarvoor wanneer verantwoordelijk is. Dat is zowel van belang voor het achteraf kunnen volgen van de stappen die gezet zijn na de gebeurtenis, de communicatie over het gebeurde als ook de evaluatie en nazorg.

Stap 4: Zorg voor centrale regie en beslissingsmacht

Stel een centraal team samen die de ketenaanpak uitvoert, onder leiding van de ketenregisseur. Veranker het op een niveau dat voldoende beslissingsmacht heeft. Bepaal welke vertegenwoordigers van de ketenpartners in dit centrale team plaatsnemen. Overleg regelmatig met de ketenpartners af zo houd je de lijnen kort.

Als zich een calamiteit voordoet of als er signalen binnenkomen naar aanleiding waarvan de ketenaanpak in werking treedt, dan is het van belang om aandacht te hebben voor de volgende stappen:

Stap 5: Monitor de voortgang

Zorg ervoor dat je zicht houdt op de uitvoering van het plan (monitoring). Spreek partners aan op de gemaakte afspraken.

Stap 6: Houd vol tot de zaak is opgelost

Kweek doorzettingsvermogen: de keten moet blijven functioneren ook al gebeurt er een tijdlang niets van belang.

Stap 7: Blijf communiceren

Blijf communiceren met de slachtoffers en eventueel andere betrokkenen. Zorg voor een communicatieplan wat betreft contacten met de media en de buurt.

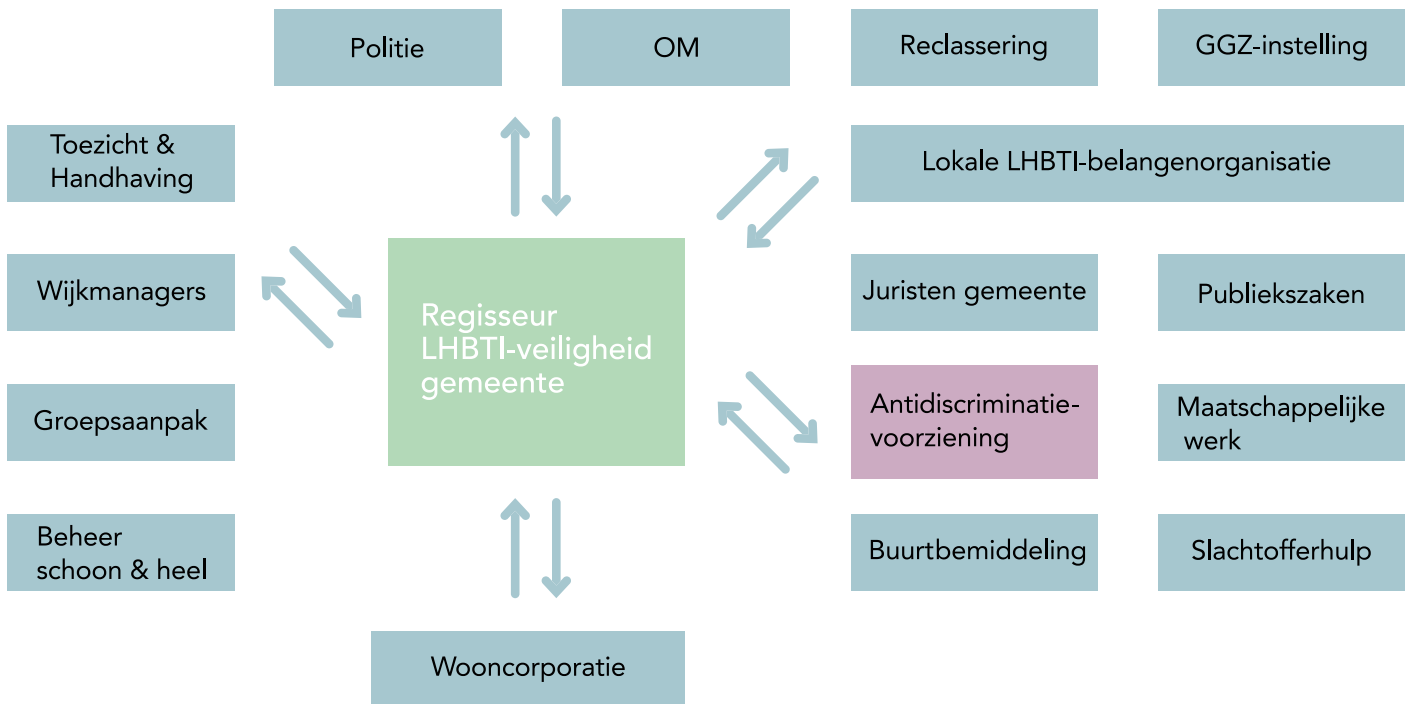
Stap 8: Bied nazorg

Bied nazorg aan de slachtoffers of andere betrokkenen en de buurt. Zorg ervoor dat eventuele oorzaken van de onrust/ het geweld en de omstandigheden waarin dit plaats heeft kunnen vinden uitgezocht en geattaqueerd worden.

Stap 9: Evalueer en verbeter aanpak

Evalueer het samenwerkingsproces en de resultaten en trek lessen voor toekomstige gevallen.

Schema: Wie zijn de ketenpartners?

Bron: Voorbeeldaanpak Discriminatie in de woonomgeving

Regie bij de gemeente

Een belangrijke rol bij de bestrijding van discriminatie en geweld in de woonomgeving is weggelegd voor de burgemeester. Deze geeft het goede voorbeeld en treedt in zijn functie als 'burgervader' op voor alle burgers, dus ook voor LHBTI's. De burgemeester is verantwoordelijk voor veiligheid en stuurt de veiligheidsketen aan. Het helpt wanneer de gemeente in haar veiligheidsbeleid aandacht besteedt aan de veiligheid van LHBTI's en in specifiek beleid ten aanzien van LHBTI's veiligheid als speerpunt heeft geformuleerd.

De burgemeester heeft een aantal zelfstandige taken en bevoegdheden. Zo is de burgemeester verantwoordelijk voor de handhaving van de openbare orde en kan optreden tegen overtredingen van wettelijke voorschriften die betrekking hebben op de openbare orde. Aan de burgemeester is hiervoor een aantal bevoegdheden toegekend die het hem mogelijk maken de veiligheid in de gemeente te verzekeren. Het zijn bevoegdheden die te maken hebben met het tegengaan van overlast, ordeverstoringen, het voorkomen van gevaar en het waarborgen van een ordelijk verloop van het dagelijks leven.

(bron: Nederlands Genootschap van Burgemeesters)

De regierol van de burgemeester voorkomt twee belangrijke hindernissen in de uitvoer, namelijk dat onduidelijkheid ontstaat over wie de probleemeigenaar is en dat de borging van het beleid/de maatregelen nog te vaak afhankelijk is van één persoon. Door de regierol niet aan een persoon maar aan een functie te koppelen wordt helderheid geschapen.

Het is belangrijk dat de afdelingen die zich respectievelijk met veiligheid en met emancipatie/LHBTI-beleid bezighouden regelmatig overleg met elkaar hebben. Omdat dat niet altijd vanzelfsprekende lijnen zijn in de gemeentelijke organisatie, is het aan de burgemeester vanuit zijn functie als burgervader hier het voortouw en de regie in te nemen. Hij of zij dient dan ook een regisseur veiligheid LHBTI te benoemen of die functie neer te leggen bij een ambtenaar, bijvoorbeeld de coördinator Veiligheid of coördinator Integrale Veiligheid.

Maak een duidelijk protocol

De ketenaanpak veiligheid wordt geformaliseerd door het opstellen van een protocol. In het protocol – dat onder de bestuurlijke verantwoordelijkheid van de burgemeester valt – worden concrete afspraken over de informatie- en gegevensuitwisseling en een integraal handelingsprotocol opgenomen. Daarin staat helder omschreven hoe de vroegsignalering georganiseerd wordt, hoe te handelen in het geval van incidenten en wie welke rol heeft in de ketenaanpak. Er is focus op direct resultaat binnen de aanpak, bijvoorbeeld er zal binnen 48 uur na een melding contact worden opgenomen met de melder(s).

Voorbeeld Groningen:

De gemeente Groningen heeft het protocol 'Discriminatie en Geweld LHBTI's' in samenwerking met de politie, het Meldpunt Discriminatie Groningen (MDG) en COC Groningen en Drenthe ontwikkeld (zie protocolkaart op p. 60). Deze partijen zijn ook partners in de regionale LHBTI-Veiligheidsalliantie Noord-Nederland (zie p. 32). Directe aanleiding voor het opstellen van het protocol was een gewelddadig incident in de binnenstad waarbij twee lesbische vrouwen tijdens het uitgaan ernstig werden mishandeld (zie voorbeeld op p. 14). Er is ook een flyer ontwikkeld om burgers over het nieuwe protocol te informeren en de meldingsbereidheid onder LHBTI's te verhogen (p. 19).

Meld discriminatie en geweld altijd!

Protocol Discriminatie en Geweld

Lesbiennes
Homoseksuelen
Biseksuelen
Transgenders
Interseksuelen

Groningen is van oudsher een tolerante en gastvrije stad, waarin geen plaats is voor discriminatie en intolerante opvattingen. Wij koesteren de diversiteit in onze stad onder het motto "Iedereen is anders en in Groningen is ruimte voor iedereen". Toch komt discriminatie helaas ook in Groningen voor. Het regionale Discriminatie Meldpunt Groningen krijgt jaarlijks meer dan 200 meldingen binnen van discriminatie, waarvan de helft afkomstig is uit de stad Groningen.

Iedere Stadjeer heeft recht op een veilige omgeving om in te werken, te sporten, uit te gaan, op te groeien en te wonen. Discriminatie tast deze veiligheid aan en moet overal en altijd aangepakt worden.

Waarom melden of aangifte doen?

- Melden is belangrijk om een signaal af te geven naar degene die zich discriminerend heeft uitgelaten of geweld tegen jou heeft gebruikt;
- Melden is belangrijk om je eigen grenzen aan te geven, tot hier toe en niet verder;
- Door te melden krijgen wij inzicht in de aard en omvang van discriminatie en geweld;
- Het melden van discriminatie garandeert een maximale inzet van de hulp die mogelijk is vanuit de betrokken instanties.

Wees terughoudend in het gebruik van (sociale) media om een voorval in de openbaarheid te brengen. Dit kan namelijk ook negatieve gevolgen voor jezelf hebben. En dus niet altijd bijdragen aan de door jou gewenste oplossingsrichting. Vraag het Discriminatie Meldpunt om advies.

Melden

Direct melden kan bij het Discriminatie Meldpunt Groningen: **050 549 87 02** (op werkdagen van 09.00-17.00 uur) Of via Whatsapp op **06-81890070**
www.discriminatiemeldpunt.nl
info@discriminatiemeldpunt.nl

Melden kan ook anoniem, dit betekent dat wij de melding wel registreren en jouw verhaal aanhoren, maar het bemoeilijkt eventuele (juridische) vervolgstappen.

Samen met het Discriminatie Meldpunt Groningen bekijk je welke eventuele (juridische) vervolgstappen mogelijk zijn, bijvoorbeeld het doen van aangifte. Besluit je op basis van het gesprek met het Discriminatie Meldpunt Groningen om aangifte te doen, dan kan het Meldpunt jou bij de aangifte ondersteunen door bijvoorbeeld mee te gaan of om de gevolgen van een aangifte met jou door te spreken.

Indirect melden

Indirect melden kan via de bij dit protocol aangesloten partners, COC Groningen en Drenthe, politie-eenheid Noord-Nederland en de gemeente Groningen. De partners verwijzen de melding altijd door naar het Discriminatie Meldpunt Groningen, op naam of anoniem.

Melden bij de gemeente kan via:

- het Klant Service Centrum, telefoon 14050, op werkdagen van 08.30 -17.00 uur
- het Meldpunt Overlast en Zorg, telefoon 050 587 58 85 op werkdagen van 10.00-17.00 of via <https://gemeente.groningen.nl/overlast-en-zorg-melden>.

Melden bij de politie kan via:

- De website: www.politie.nl/aangifte-of-melding-doen#link-geweld-bedreiging-of-discriminatie;
- Telefoon 0900 8844
- Bij nood bel je altijd 112

Melden bij het COC Groningen en Drenthe kan via:

- Telefoon 050-3132620
- Email veiligheid@cocgd.nl

Aangifte doen

Aangifte kun je alleen doen bij de politie. Dit kan via de website: www.politie.nl/aangifte-of-melding-doen#link-geweld-bedreiging-of-discriminatie of via het telefoonnummer **0900 8844**. In sommige gevallen kan de aangifte ook bij jou thuis of direct na het geweldsdelict op het politiebureau plaatsvinden. Meestal dien je een afspraak te maken om aangifte te kunnen doen. Houd er rekening mee dat er enkele dagen tussen het delict en de aangifte kunnen zitten.

Voorbeeld: Utrecht, Gay Alert

Gay Alert Utrecht is een ketenaanpak rond opvang en begeleiding van LHBTI's die zich bedreigd voelen in hun woonomgeving. Binnen de gemeente zijn afspraken gemaakt hoe te handelen wanneer sprake is van pesten of discriminatie in de wijk wegens seksuele voorkeur. Gay Alert roept op om in een vroeg stadium te bellen naar het klantcontactcentrum van de gemeente. Deze melding wordt doorgezet naar de adviseur veiligheid en wordt vervolgens doorgegeven aan de gebiedsmanager veiligheid in de betreffende wijk. Deze legt contact met het slachtoffer en vraagt bijvoorbeeld bij de woningcorporatie of bij de burens naar andere meldingen uit de wijk. De gebiedsmanager kan een goede inschatting maken van de situatie omdat hij of zij de wijk goed kent. Ook het COC wordt als adviseur ingeschakeld. De gebiedsmanager regisseert de aanpak door verschillende uitvoerende partijen. Elke melding van een incident wordt ook in 'de driehoek' behandeld – het overleg van burgemeester, politie en Openbaar Ministerie. Het gaat om de melding, de inzet en de afhandeling. Regelmatig evalueren de partners het proces.

Voorbeeld: Rotterdamse LHBTI-veiligheidsalliantie Natuurlijk Samen

De partners van de Rotterdamse LHBTI-veiligheidsalliantie hebben zich in het startdocument van september 2017 verplicht om gezamenlijk een handelingsprotocol op te stellen om efficiënter te kunnen reageren op signalen van discriminatoire geweld tegen LHBTI-burgers.

Meer informatie in het startdocument

(de tekst hiervan is ook te vinden in de bijlage 1 Model- en voorbeeldaanpakken)

Voorbeeld Haaglanden:

Aanpak homodiscriminatie in Den Haag

Meer informatie en voorbeelden van bestaande protocollen, ketenaanpakken en calamiteitenplannen zijn te vinden in bijlage 1 Model- en voorbeeldaanpakken

Vertalen beleid naar praktijk

Als een gemeente beleid ten aanzien van LHBTI's heeft geformuleerd, is het van belang jaarlijks de concrete acties die uit dit beleid voortvloeien te formuleren en te toetsen. De gemeenteraad heeft een belangrijke rol bij het toetsen van de beleidsvoornemens tijdens de jaarlijkse beschouwingen. Binnen het programma Regenboogsteden hebben veel gemeenten veiligheid in relatie tot LHBTI als een van de doelen benoemd. Nog weinig gemeenten hebben dit naar concrete beleidsvoornemens vertaald en kunnen aangeven hoe ze de veiligheid willen bevorderen.

Programma Regenboogsteden

47 gemeenten hebben het convenant 'Regenboogsteden' ondertekend. In dit convenant verklaren zij in de periode 2015-2017 gezamenlijk de sociale acceptatie, veiligheid en emancipatie van lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenderpersonen (LHBTI's) te verbeteren. Na afloop van het programma willen deze gemeenten aandacht voor LHBTI-emancipatie duurzaam verankerd hebben in hun lokale beleid. In opdracht van het ministerie van OCW ondersteunt Movisie hen hierbij. Deelnemende gemeenten ontvingen jaarlijks bovendien een financiële bijdrage van het ministerie van OCW.

Voorbeeld

De gemeente Utrecht heeft binnen de regenboogagenda voor de periode 2015 tot 2018 specifieke aandacht voor het verbeteren van de veiligheidssituatie van LHBTI's. Concreet gaat het daarbij om drie maatregelen:

- *Het vergroten van de meldingsbereidheid van LHBTI's, in samenwerking met haar partners Art.1 Midden-Nederland, COC Midden-Nederland, OvJ, politie. Dit door het opzetten van een bescheiden campagne onder de LHBTI-gemeenschap in samenwerking met de LHBTI-organisaties*
- *Gebiedsmanagers in enkele wijken vragen om een pilot over veiligheid van LHBTI's op te zetten om zo te onderzoeken wat de beste manier is om de veiligheid in wijken te vergroten*
- *Specifieke aandacht voor veilig uitgaansklimaat voor LHBTI's in Utrecht in samenwerking met politie, Openbaar Ministerie, Veiligheidsregio Utrecht en Koninklijke Horeca Nederland, die in 2011 hierover een convenant hebben ondertekend.*

Rotterdam zet in de periode 2016 - 2018 in op de volgende maatregelen om de veiligheid van LHBTI's te verhogen:

- De medewerkers van alle sociale wijkteams worden door antidiscriminatiebureau RADAR getraind op het omgaan met en signaleren van discriminatie, (seksuele) diversiteit en LHBTI- sensitieve hulpverlening.
- Het stedelijk expertisecentrum IDEM Rotterdam gaat in samenwerking met LHBTI-organisaties, RADAR en de GSA Natuurlijk Samen meldingsbereidheid en sociale veiligheid van LHBTI's agenderen bij bijeenkomsten tijdens de Rotterdam Pride, themadagen voor professionals en de stedelijke kennisateliers LHBTI.

Meer informatie: www.idemrotterdam.nl

- In 2017 is door LHBTI-organisaties (COC Rotterdam, The Hang-out 010, Rainbow City, Rotterdam Pride, Gay 010) en de GSA Natuurlijk Samen i.s.m. met de gemeente, politie Roze in Blauw, RADAR en IDEM Rotterdam ingezet op het opstarten van een regionale Veiligheidsalliantie LHBTI voor de politieregio Rotterdam (naar voorbeeld van de al bestaande LHBT-veiligheidsalliantie Noord- Nederland)¹.

Een evaluatie van het Regenboogbeleid verscheen in september 2017 onder de titel: evaluatieonderzoek regenboogsteden 2015-2017

¹ De alliantie met de naam 'Rotterdamse veiligheidsalliantie Natuurlijk Samen' werd tijdens de Rotterdam Pride op 21 september 2017 gelanceerd. Zie startdocument (tekst is ook te vinden in bijlage 1 Model- en voorbeeldaanpakken) en de video

Communicatie bij signalen en calamiteiten

Bij signalen van overlast, discriminatie of sociale calamiteiten is goede communicatie met alle betrokkenen essentieel om mogelijke schadelijke gevolgen te beperken en de onrust niet verder aan te wakkeren. Een goede informatievoorziening van de ketenpartners onderling en communicatie in de richting van alle betrokken en relevante partijen wordt gecoördineerd door de ketenregisseur van de gemeente.

Communicatiedoelen

Communicatie tijdens het inwerkingtreden van de ketenaanpak heeft twee doelen:

1. Het informeren van het slachtoffer en eventueel andere directbetrokkenen (zoals partners en familieleden), en andere belangrijke doelgroepen. Te denken valt dan aan: burens, media, (wijk-)instellingen, specifieke bevolkingsgroepen en belangenorganisaties.
2. Bekendmaken van maatregelen van de gemeente en/of de ketenpartners.

Externe communicatie

De externe communicatie richt zich op de slachtoffers en de directbetrokkenen, de lokale bevolking en de media. Bij een calamiteit en maatschappelijke onrust verwachten burgers dat ze goed worden geïnformeerd en kan gebrekkige, partijdige of onduidelijke informatie bijdragen aan verdere escalatie. Informatie moet open, eerlijk, helder en betrouwbaar zijn, feitelijk juist en afgestemd op de ontvanger. Benoem daarom in het communicatieplan zo concreet mogelijk de verschillende doelgroepen en de beschikbare communicatiemiddelen. Zorg voor goede informatievoorziening tussen de ketenpartners en richting de bevolking en de media. Probeer geruchtenstromen te voorkomen of – als deze zich voordoen – doelgericht te attaqueren.

Laat je niet leiden door media-aandacht of incidenten

Sommige gebeurtenissen krijgen gedurende korte tijd veel publieke aandacht omdat zij via sociale media gedeeld worden (zie de eerdergenoemde voorbeelden van Amersfoort en Groningen). Na een paar dagen is de aandacht weer weggeëbd. Daardoor zou de indruk kunnen ontstaan dat er niets meer aan de hand is.

Incidentele homopesterijen zijn vaak een signaal dat er meer aan de hand is in een wijk. Vaak kennen ogenschijnlijk losstaande incidenten een langere voorgeschiedenis, met diverse betrokken partijen (slachtoffers, omstanders en daders). Ook is een zaak niet eenvoudig 'opgelost' als het slachtoffer gaat verhuizen, wat helaas nog te vaak gebeurt. Om het probleem echt goed aan te pakken en herhaling te voorkomen moet de context en geschiedenis van een incident onderzocht worden. Dit vraagt om gerichte en structurele aandacht.

Invloed media

Het verhaal dat in de media staat is soms eenzijdig opgesteld waardoor een vertekend beeld van de werkelijkheid ontstaat. De gemeente wordt door de aandacht in de media gedwongen tot snel ingrijpen. Soms is dat lastig, wanneer de ´feiten´ in de media op verschillende wijzen geïnterpreteerd kunnen worden. Ook is de privacy van de betrokkenen in het geding bij berichtgeving. In een zaak die een aantal jaren geleden de pers haalde, bleek de dader uiteindelijk een verward persoon te zijn. De betreffende gemeente durfde dat in verband met de privacy van de betrokkene niet naar buiten te brengen, met als gevolg dat het bereiken van een oplossing in deze zaak erg lastig werd.

De zes W's

Zorg ervoor dat personen die de pers te woord staan goed geïnformeerd zijn en geen olie op het vuur gooien. Zolang de situatie nog niet opgehelderd is, dient men zich neutraal op te stellen en geen ´partij´ te kiezen.

Woordvoerders kunnen hierbij de zes W's hanteren:

1. Wat is er gebeurd?
2. Waar is het gebeurd?
3. Waarom?
4. Wie is de contactpersoon voor de pers?
5. Wanneer en hoe is vervolginformatie verkrijgbaar?
6. Warmte (empathie).

In veel onrust en calamiteitsituaties is het (vaak) beter om een eenduidige boodschap naar buiten te brengen en via één communicator (bij uitstek de burgemeester) te spreken. Als er sprake is van duidelijke slachtoffers en daders of strafbare feiten kan het juist van groot belang zijn dat het discriminatoire geweld in niet mis te verstane bewoordingen wordt veroordeeld (zie ook het eerdere voorbeeld van Amersfoort).

Communicatie met de slachtoffers

Natuurlijk moet na een incident allereerst contact worden gezocht met de directbetrokkenen. Toon daarbij respect en medeleven, luister naar het verhaal en neem gevoelens van het zich gediscrimineerd voelen serieus zonder mee te gaan in conclusies. Doe geen ongefundeerde uitspraken en doe geen loze beloftes over maatregelen die niet waargemaakt kunnen worden. Blijf hen informeren over de voortgang, schakel eventueel hulpverlening in en houd contact.

Erkenning door de overheid van het bestaan van discriminatie van LHBTI's, wordt door de slachtoffers als zeer belangrijk ervaren. Zelfs wanneer discriminatie niet te bewijzen valt en er geen snelle oplossingen kunnen worden gevonden, is de situatie dragelijker en de verwerking makkelijker wanneer men zich gehoord en serieus genomen voelt.

Eysink Smeets, Moors en Baetens (2009) geven een handreiking over effectieve communicatie in dit soort situaties: Schaken op verschillende borden

Interne communicatie binnen de gemeente

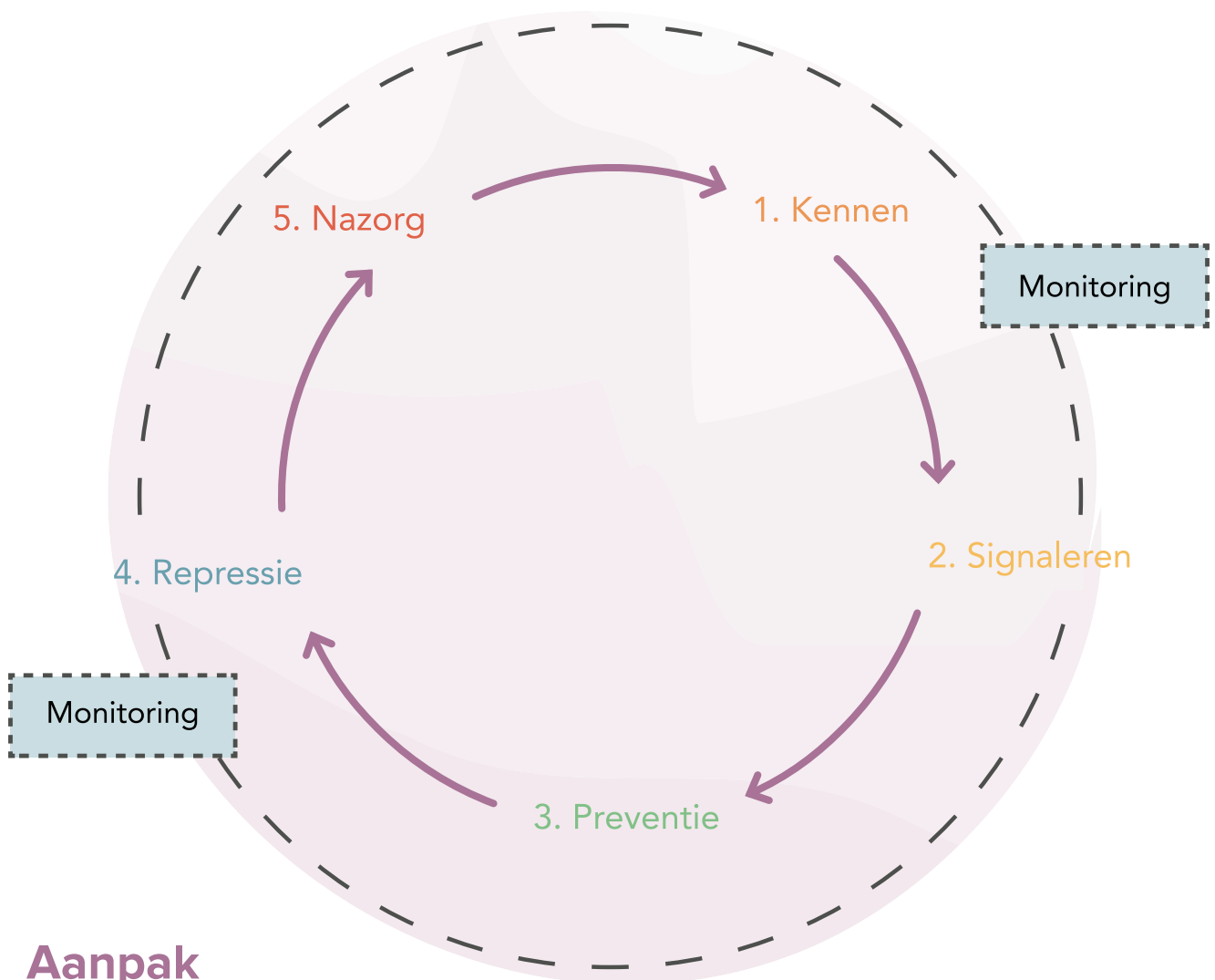
Ook intern moet goed worden gecommuniceerd. Denk dan aan collega's van andere afdelingen binnen de gemeente (veiligheid, LHBTI-discriminatie, jeugd- en ouderenzorg, onderwijs etc.), medewerkers van publieksvoorlichting, balies en de informatie op de gemeentewebsite. Informeer ook bestuurders en professionals van relevante instellingen die in hun dagelijks werk te maken hebben met (mogelijk) betrokkenen en geconfronteerd kunnen worden met een geruchtenstroom.

Meer informatie:

Handreiking Communicatie bij maatschappelijke onrust na ernstige geweldsincidenten (Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid)

Handreiking Omgaan met Maatschappelijke Spanningen (Van Wonderen & Witte 2016)

Vijf fasen ketenaanpak

Fase 1: Kennen

Voor een doeltreffende aanpak is het essentieel om goed zicht te hebben en te houden op de (diverse) doelgroep(en) en de lokale veiligheidssituatie. Zorg ervoor dat je op de hoogte bent van de beschikbare gemeentelijke en landelijke cijfers, doe eventueel aanvullend onderzoek naar de doelgroep(en) en onderhoud contacten met zelforganisaties en informele netwerken van LHBTI's. Door up-to-date kennis

over de doelgroep in alle facetten neemt de kans toe dat incidenten door de autoriteiten en professionals herkend worden als gerelateerd aan de seksuele gerichtheid en/of genderidentiteit (en niet gebagatelliseerd worden als geweld zonder meer).

Bovendien zijn onveilige plekken en situaties in de publieke ruimte voor LHBTI's bekend. Signalen over een onveilige woonomgeving komen sneller binnen. Hierdoor kan een situatie sneller direct als LHBTI-gerelateerd worden ingeschat. Denk aan: uitgaansgelegenheden waar veel LHBTI's komen, ontmoetingsplekken en overlastsituaties in woonwijken.

Instrumenten kennisopbouw

Er zijn verschillende manieren waarop gegevens over de (veiligheids-)situatie van LHBTI's kunnen worden verzameld:

- Enquête onder een aselechte steekproef of direct onder de doelgroep (wordt gedaan door bijvoorbeeld gemeenten, universiteiten, SCP, belangenorganisaties)
- Veiligheidsmonitor van het CBS
- Panels van betrokkenen, die regelmatig kwalitatieve gegevens aanleveren.
- Politie, OM en antidiscrimatievoorzieningen (ADV's): landelijke, regionale en lokale rapportages en cijferoverzichten van meldingen en aangiften (kwantitatief)

Meer informatie is te vinden in:

Landelijk Rapport Discriminatiecijfers 2016

Factsheet discriminatie 2016

Regionale rapporten discriminatie

Gemeentelijke monitoren en LHBT

Voorbeelden:

- De **gemeenten Utrecht en Amersfoort** vragen Art.1 MN om jaarlijks middels een enquête het veiligheidsgevoel te meten/monitoren: het [Pink Panel](#) . Veiligheid op straat en in de buurt heeft hierbij een grote rol. Ook zitten beleidsmedewerkers van de gemeente Utrecht en Amersfoort met vertegenwoordigers van Art.1 MN, COC MNL, Roze in Blauw en het Openbaar Ministerie in een LHBT-werkoverleg. Hierin worden veiligheidsstrategieën en incidenten besproken. Deze groep is ontstaan om de [Pink*Info*Meld-pagina](#) te creëren, maar blijft bestaan ter bevordering van de ketenaanpak en komt één keer per zes weken bij elkaar.

- Het **antidiscriminatiebureau Utrecht**, Art.1 Midden-Nederland, liet stagiaires observeren bij een uitgaansgelegenheid die herhaaldelijk meldde last te hebben van passanten die bezoekers uitscholden, bedreigden en bekogelden. Daarnaast spraken ze met een aantal bezoekers. Zo kregen ze meer meldingen binnen van overlastsituaties/onveilige situaties. Bovendien werd het verloop van deze situaties helderder.
- Het **Panel deurbeleid** behandelt meldingen van onterechte weigering in de horeca. LHBT-discriminatie vindt nauwelijks plaats aan de deur, maar LHBT's zijn tijdens het uitgaan wel een meer kwetsbare groep dan gemiddeld. In de overleggen van een Panel deurbeleid wordt veilig uitgaan breed besproken. Omdat er naast horecaondernemers en de antidiscriminatievoorziening (ADV) iemand van veiligheid van de gemeente bij zit en een afgevaardigde van de politie kunnen zowel incidenten als maatregelen worden besproken. Een Panel deurbeleid is er bijvoorbeeld in [Amsterdam](#), [Utrecht](#), [Groningen](#) en [Rotterdam](#).

- De **gemeente Groningen** liet onderzoek doen naar de oorzaken voor de lage meldingsbereidheid van LHBTI's in de stad.

Lees Meldings- en aangiftebereidheid LHBT's Groningen

- Het **COC Groningen en Drenthe** peilde in 2016 de veiligheid van LHBT's in Groningen en Drenthe met de QuickScan 'In Groningen zou ik niet snel met mijn vriend hand in hand lopen...'; hierbij werd gebruik gemaakt van een door de UvA voor het **AmsterdamPinkPanel (APP)** ontwikkelde vragenlijst².

Lees meer:

Onderzoek AmsterdamPinkPanel (de vragenlijst staat op p. 68 e.v.)

Quickscan Groningen

² Het APP is een samenwerking tussen de Universiteit van Amsterdam en het COC Amsterdam. Het telt ongeveer 1200 leden die regelmatig gevraagd worden een vragenlijst in te vullen over verschillende onderwerpen. De genoemde vragenlijst is onderdeel van het jaarlijkse buurtveiligheidsonderzoek (laatstelijk afgenomen in juni 2015).

- De gemeente Oss liet in 2017 het sociaal leefklimaat van homo's, lesbiennes, biseksuelen en transgenderpersonen in Oss onderzoeken.

Lees: 'Als ze er maar niet mee te koop lopen'

- In de **gemeente Rotterdam** heeft **stedelijk expertisecentrum IDEM Rotterdam** sinds 2016 een kennis- en signaleringsfunctie voor o.a. de thema's discriminatie en (LHBTI)-emancipatie: halfjaarlijks verschijnt het zogenaamde '**Stadsbeelden LHBTI- emancipatie**' met een overzicht van beschikbare feiten en cijfers over de positie van LHBTI's in Rotterdam, aangevuld met signalen uit het veld. Daarin is ook aandacht voor de veiligheidssituatie.

Valkuilen Kennisverwerving

Onzichtbaarheid: LHBTI onduidelijke doelgroep

Omdat seksuele gerichtheid een onzichtbaar kenmerk is, gaan de meeste mensen uit van een maatschappij die heteroseksueel is ingericht. Er wordt niet automatisch aangenomen dat een persoon ook een andere seksuele voorkeur of genderidentiteit kan hebben. "Oh, ja, dat kan natuurlijk ook", is een vaak gehoorde reactie bijvoorbeeld van wijkprofessionals. Daar komt bij dat er grote verschillen tussen LHBTI's onderling bestaan waardoor zij niet zichtbaar zijn als groep.

Gevoel van veiligheid is niet gelijk aan feitelijke onveiligheid

Uit de cijfers van onder meer het CBS dat mensen vroeg naar hun feitelijke slachtofferschap en beleving van onveiligheid, blijkt dat LHBTI's zich relatief vaak onveilig voelen, ook al blijkt uit veiligheidsregistraties niet dat ze meer met onveiligheid te maken hebben. Ogenschijnlijk weerspreken deze feiten elkaar. Eysink Smeets, Moors en Beatens (2009) noemen dit in navolging van anderen de 'dubbelperceptie'. Wat men dichtbij waarneemt komt voort uit de eigen concrete waarneming van de werkelijkheid, terwijl we bij een meer algemene 'veraf' situatie vooral afgaan op de perceptie van anderen. Daardoor zou de eigen omgeving veiliger moeten voelen. Maar bij LHBTI's is nog iets anders aan de hand. LHBTI's vormen een minderheid in een samenleving die steeds meer polariseert. Afkeurend gedrag tegenover LHBTI's komt veel voor.

Ze ondervinden vaak helemaal geen sociale steun in hun directe omgeving, wat hun perceptie van onveiligheid juist weer vergroot ('dichtbij'). LHBTI's die in de media over geweld tegen LHBTI's lezen, betrekken die situatie makkelijk op zichzelf. Iedereen kent bovendien verhalen van vrienden en kennissen uit het informele LHBTI-netwerk ('veraf'). (Eysink Smeets, Moors en Baetens, 2009)

Meer informatie:

Schaken op verschillende borden

Fase 2: Signaleren

Om verdere escalatie en ellende te voorkomen is het cruciaal dat signalen over onveilige situaties in een zo vroeg mogelijke stadium bij de ketenpartners binnen komen, als signalen herkend worden en tot doeltreffende actie leiden. Vroegsignalering is dan ook een belangrijk onderdeel in de ketenaanpak van de gemeente. Hieronder zetten we belangrijke instrumenten, voorbeelden en valkuilen op een rij.

Voorbeeld uniforme registratie van discriminatie-incidenten door de Nationale Politie

Sinds 2015 werkt de Nationale Politie met een landelijke uniforme registratie van discriminatie-incidenten. Met behulp van een lijst met zoektermen (query) worden landelijk mogelijke discriminatie-incidenten in het bedrijfsprocessensysteem van de politie geïdentificeerd. Deze worden vervolgens gescreend op relevantie. Voorheen werden discriminatie-incidenten op het niveau van de politie-eenheden geïdentificeerd, waardoor verschillen in de registratie van dergelijke incidenten ontstonden. In 2017 investeerde de Nationale Politie in verdere kwaliteitsverbetering van de registratie en in een uniforme procedure voor de opvolging van geregistreerde incidenten.

Instrumenten signalering

Stimuleer het herkennen en melden van signalen

De eerste stap op weg naar vroegsignalering is dat burgers en professionals signalen van discriminatie herkennen en melden. Training voor wijkprofessionals en voorlichting voor burgers dragen hieraan bij. Denk aan trainingen voor politie en wijkteams, waarin aandacht wordt besteed aan vroegsignalering en ketenaanpak discriminatie, of voorlichting op scholen, in buurthuizen, op de gemeentelijke website en in huis-aan- huisbladen. In sommige gemeenten wordt ingezet op een extra flyer om burgers te informeren over nut en mogelijkheden van meldingen of er is een speciale Pink-Meld-Button op websites geïnstalleerd om het melden voor LHBTI's te vereenvoudigen (zie eerder voorbeeld ADV Art.1 Midden-Nederland op p. 27) , De gemeente Rotterdam heeft een roze sociale kaart in opdracht gegeven waarin ook aandacht is voor info- en meldmogelijkheden voor LHBTI's en professionals. De kaart is vanaf begin 2018 beschikbaar. De ADV's hebben de landelijke website www.discriminatie.nl waar iedereen melding van discriminatie kan maken. Politie Roze in Blauw ondersteunt LHBTI's die meldingen of aangifte willen doen en heeft in 2017 een landelijk telefoonnummer en e-mailadres gelanceerd.

Instrumenten:

- Trainingen vroegsignalering en ketenaanpak voor politie en wijkteams
- Voorlichting burgers, scholen, buurthuizen, gemeentelijke communicatie en media
- Extra informatieflyer of speciale Pink-Meld-Buttons en flyer Groningen
- LHBTI- veiligheidsalliantie Noord- Nederland (zie bijlage 1 en kader op de volgende pagina)
- Roze sociale kaart Rotterdam
- Website antidiscrimatievoorzieningen (ADV's)
- Politie Roze in Blauw: landelijk telefoonnummer: 088-1691234.
- Het centrale landelijke mailadres van RiB NL is: rozeinblauw@politie.nl. Zij sturen e-mails door naar de juiste eenheid (zie politie Roze in Blauw .

Voorbeeld LHBTI- veiligheidsalliantie Noord- Nederland (zie bijlage 1)

Intentieverklaring Alliantie LHBT-veiligheid Noord-Nederland

Tijdens de week rond de Internationale Dag tegen Homo- en Transfobie, IDAHOT, in mei 2016 hebben de Noordelijke regenbooggemeenten Groningen en Súdwest-Fryslân, COC Groningen & Drenthe, COC Friesland, Stichting LGBT Groningen, Centrum Tûmba, Discriminatie Meldpunt Groningen en de politie Noord-Nederland besloten tot de oprichting van een alliantie die zich inzet voor LHBTI-veiligheid.

Op 11 oktober 2016, Internationale Coming Out dag, heeft de regenbooggemeente Assen zich hierbij aangesloten.

De alliantiepartners spreken met elkaar af:

1. Aandacht te hebben voor veiligheid van LHBTI's in het werkgebied,
2. Te werken aan formele en informele netwerken om kennis te verspreiden op het gebied van LHBTI-veiligheid en vroegsignalering te verbeteren.
3. Het lokaal netwerk in kaart te brengen en de lege plekken te identificeren m.b.t. LHBTI's.
4. De vroegsignalering van wijkprofessionals te faciliteren, door scholingen m.b.t. herkennen van en omgaan met discriminatie en pesten in de buurt.
5. De veiligheid van LHBTI's en andere groepen te monitoren door aandacht voor veiligheids- en/of algemene bevolkingsenquêtes.
6. De veiligheidsanalyse van LHBTI minimaal 1 keer per jaar te agenderen in het Strategisch Discriminatie Overleg.

(zie voor de hele tekst in hoofdstuk bijlage 1 Model- en voorbeeldaanpakken)

Zorg voor duidelijke signaleringsstructuur

Binnen de ketenaanpak moet helderheid bestaan over de (vroeg)signaleringsstructuur: *wie signaleert wat en waar? Wanneer wordt naar wie doorverwezen? Wanneer wordt opgeschaald? En wie houdt het overzicht?*

Idealiter neemt de veiligheidsregisseur van de gemeente i.s.m. de ketenpartners het voortouw in het vastleggen van de afspraken rondom signalering.

Investeer in dossiervorming

Het is in ieder geval van belang om voor een goede en uitgebreide dossiervorming te zorgen, zowel bij de politie en andere betrokken instanties als in geval van woonoverlast ook bij de overlastmeldpunten van de gemeente. Sommige situaties van geweld in de woonomgeving kunnen jarenlang duren en steeds verder escaleren. Dan is het van belang om vanaf het begin het slachtoffer serieus te nemen en alles te documenteren.

Dat zorgt ook voor verhoging van de legitimiteit van de aandacht voor discriminatie van LHBTI's: er is echt wel iets aan de hand. Wanneer er geen incidenten worden gemeld kan de aandacht en daarmee de prioriteit zowel bij de politie als bij de gemeente makkelijk verschuiven naar andere onderwerpen. De informatie maakt echter duidelijk dat er wel degelijk sprake is van continu probleem.

Daarnaast zit het belang van dossiervorming ook in het opbouwen van historisch inzicht en geheugen. Dus dat men op den duur bij de betrokken ketenorganisaties weet heeft en blijft houden van eerdere situaties en aanpakken.

Bepaal of er sprake is van discriminatie/geweld

- Vraag op discrete wijze of de (door de verdachte vermeende) seksuele gerichtheid of genderidentiteit van het slachtoffer een rol kan spelen. Werk hierbij indien mogelijkheid samen met politie Roze in Blauw.
- Neem het slachtoffer altijd serieus, ook als de feiten moeilijk of niet zijn te traceren. Ook als 'de feiten' tegen de beleving van het slachtoffer ingaan, kun je in je interactie die beleving wel leidend laten.
- Ken de redenen waarom slachtoffers niet willen melden of het niet aan de orde stellen.
- Leg het verschil uit tussen melding en aangifte doen. Meldingen kunnen ook anoniem worden gedaan.
- Wijs het slachtoffer op de mogelijkheid zich te laten bijstaan door iemand van Roze in Blauw, het antidiscriminatiebureau of een lokale LHBTI- belangenorganisatie³.
- Controleer of er eerdere meldingen zijn geweest door of tegen betrokkenen, om de eventuele (historische) context van een incident in beeld te krijgen.

³ De meeste regionale afdelingen van het COC kennen een veiligheidscoördinator die LHBTI-slachtoffers van geweld bijstaat. Het COC Nederland biedt i.s.m. de GSA Natuurlijk Samen, de ADV's, het OM en de Nationale Politie informatie, advies en scholing aan voor deze veiligheidscoördinatoren.

Bepaal of er sprake is van eergerelateerd geweld

Geweld tegen LHBTI's in de woonomgeving kan ook een resultante zijn van eergerelateerd geweld. In 'eerculturen' wordt homoseksualiteit als een schande voor de familie gezien en door de familie soms met gewelddadig gedrag 'bestraft'. Dit komt vooral voor in streng religieuze milieus, ook christelijke. Belangrijk is ook hier dat politie en hulpverlening snel kunnen constateren dat het om eergerelateerd geweld gaat.

De Handreiking Eergerelateerd geweld biedt een werkende ketenaanpak bij eergerelateerd geweld die ook bruikbaar is voor LHBTI's.

Bepaal of er sprake is van vluchtelingen

Vluchtelingen zijn doorgaans afkomstig uit landen waar homoseksualiteit een negatieve betekenis heeft. In 89 landen is homoseksueel gedrag strafbaar, in twaalf landen staat er zelfs de doodstraf op. Zowel LHBTI-vluchtelingen als niet-LHBTI-vluchtelingen die met de relatief open situatie in Nederland geconfronteerd worden, moeten zich aanpassen. LHBTI-vluchtelingen kunnen in het AZC of de opvang te maken krijgen met geweld door medebewoners. Soms ontstaan er ook problemen met statushouders, nadat zij een huis toegewezen krijgen en in een community gaan wonen waar bijvoorbeeld veel mensen uit hun land van herkomst zijn. Voorlichting over LHBTI helpt, vooral wanneer er sprake is van daadwerkelijk of denkbeeldig contact met iemand die zelf LHBTI is.

Meer informatie:

LHBT-asielzoekers en-vluchtelingen

Op pagina 11 van de handreiking zijn tips voor gemeenten opgenomen. Werk met partners als politie en COA samen op het gebied van veiligheid. Wanneer er sprake is van ernstige onveiligheid is het de taak van de gemeente om allereerst te zorgen voor een veilige plek. Besteed aandacht aan LHBTI in de inburgering. Zorg voor onderling en ondersteunend contact.

Meer informatie:

Rainbows and refugees

Bepaal of er sprake is van verwarde personen

Regelmatig komt het voor dat incidenten door de slachtoffers of door de media worden geduid als homofobe of anti-LHBTI-incidenten. Bij nader inzien blijkt de dader soms niet zozeer homofob te zijn, maar een verward persoon, die in het algemeen overlast in de woonomgeving veroorzaakt. Het is een persoon met een aantoonbare psychiatrische stoornis of verslaving. Uit schroom wordt dit door de gemeente stilgehouden. Het is, zowel voor het slachtoffer als de publicitaire duiding van het incident, beter om dit wel te benoemen en zo onnodige onrust te voorkomen. Een gemeente kan tegenwoordig terugvallen op de aanpak woonoverlast, maar ook op de aanpak verwarde personen, die door het Schakelteam personen met verward gedrag (Min VWS, MinJenV, VNG) is opgesteld. De veiligheid van het slachtoffer dient wel steeds voorop te staan.

Meer informatie:

Niemand tussen wal en schip

Factsheet aanpak woonoverlast

Valkuilen signalering

Meldingsbereidheid is laag

Slechts in een minderheid van de gevallen wordt melding gemaakt of aangifte gedaan. Naarmate het incident met meer fysiek geweld gepaard gaat, wordt er vaker aangifte gedaan. LHBTI's geven verschillende redenen op om niet naar de politie te gaan. Die redenen vallen uiteen in drie hoofdcategorieën: men is bang om ervoor uit te komen dat seksuele voorkeur een rol speelt, men denkt dat de politie er toch niets aan kan doen, men wil geen slachtoffer zijn en bagatelliseert het gebeurde.

Zie ook:

Geweld tegen homoseksuele mannen en lesbische vrouwen (Schuyf 2009, 53-54)

Zet niet alleen in op bewijsbaarheid en verhogen meldingsbereidheid

Zet niet alleen in op bewijsbaarheid en verhogen meldingen. Vaak deinzen mensen terug om een melding/aangifte bij een officiële instantie te doen. Angst, schaamte en twijfel over de effectiviteit van een melding spelen hierbij een grote rol. In veel gevallen is het ook een probleem om discriminatie te bewijzen. Een melding is desondanks zinvol, omdat het incident vastgelegd wordt en meegenomen kan worden in de veiligheidsanalyse. Soms wordt een beter inzicht in de hele situatie verkregen door het oor te luisteren te leggen in de community zelf. Structurele contacten met relevante (informele) netwerken en LHBTI-platforms helpen om de vinger aan de pols te houden.

Fase 3: Preventie

Preventie in de ketenaanpak voor veilige wijken betekent voorbereid zijn voor het geval dat zich signalen voordoen en vroegtijdig interveniëren – het liefst voordat het tot incidenten komt of om verdere escalatie te voorkomen.

Instrumenten preventie

Lokaal en provinciaal LHBTI-beleid

Sinds 2011 ondersteunt het ministerie van OCW LHBTI-vriendelijke gemeenten bij het ontwikkelen en uitvoeren van LHBTI-beleid. Daaronder viel ook het eerder genoemde regenboogprogramma (zie kader op p. 21) waaraan 47 gemeenten deelnamen. Binnen de activiteiten van het lokale regenboogbeleid namen preventieve maatregelen vooral in het onderwijs en gericht op het bevorderen van de sociale acceptatie van LHBTI's een prominente plek in.

De speerpunten in het beleid zijn te vinden op vinden in: Lokaal LHBTI-beleid regenboogsteden

In 2016 hebben de provincie Drenthe en verschillende gemeenten binnen deze provincie zich uitgeroepen tot respectievelijk regenboogprovincie en regenbooggemeente. Dit gebeurde op eigen initiatief en buiten het landelijke regenboogprogramma om. In 2017 volgden de provincies Groningen, Gelderland, Flevoland en Limburg het Drenthse voorbeeld.

Meer informatie:

Drenthe Regenboogprovincie

Limburg nu ook Regenboogprovincie

Ketenstructuur preventief installeren

Wacht niet tot dat zich een incident voordoet en uit de hand loopt om te beginnen met de ketensamenwerking en -aanpak. Helaas handelen nog te veel gemeenten volgens dit urgentiedilemma: zolang er geen meldingen of incidenten zijn, ontbreekt de urgentie om een aanpak op te zetten en als er dan iets voorvalt, is er geen tijd voor gedegen afstemming en gestructureerde samenwerking.

Juist in een periode zonder incidenten kan een ketenaanpak zorgvuldig uitgewerkt en op maat geïnstalleerd worden. Daarbij kan de ketensamenwerking ook van pas komen bij het ontplooiën van preventieve activiteiten en maatregelen, zoals gezamenlijke voorlichtingen of trainingen. Voorbeelden van ketenaanpakken zijn te vinden in hoofdstuk: bijlage 1 Model- en voorbeeldaanpakken.

Inzet professionals en vrijwilligers in de wijk

LHBTI's zitten (nog) niet voldoende op het netvlies van professionals en vrijwilligers in de wijk. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor de straatcoaches en de buurtbemiddeling. In de afgelopen jaren hebben verschillende gemeenten trainingen laten geven om professionals de benodigde kennis en attitude bij te brengen. De professional wordt geleerd door 'een roze bril' te kijken, waarbij hij/zij de aangeleerde heteronormatieve codes en gedragingen bij zichzelf herkent en ter discussie stelt.

Voorbeeld wijkteamtrainingen

Antidiscriminatiebureau RADAR heeft in opdracht van de gemeente Rotterdam een training ontwikkeld waarin wijkprofessionals handvatten en kennis aangereikt krijgen rondom de thema's cultuursensitiviteit, discriminatie en seksuele diversiteit.

Ook Movisie verzorgt op verzoek een training voor wijkteams, maar dan gericht op algemene ondersteuning van LHBTI's in de wijk en niet specifiek over discriminatie of veiligheid. Daarnaast organiseren zowel Movisie als ook COC Nederland in samenwerking met de GSA Natuurlijk Samen en RADAR/ Art.1 landelijke train-de-trainerbijeenkomsten. Met name deelnemers vanuit de COC-afdelingen en LHBT-belangenorganisaties/antidiscriminatiebureaus zijn zelf actief wijkteams gaan trainen in een aantal regio's (Zeeland, Zuid-Holland, Noord-Holland en Groningen/Drenthe).

Voor wijkteams en professionals die zelf aan de slag willen is een e-learning module ontwikkeld hoe zij LHBT-cliënten kunnen ondersteunen.

Meer informatie over de module:

Hoe ondersteun je LHBT-cliënten bij hulpvragen

Buurtbemiddeling

Bij gevallen waarbij het om relatief onschuldige burenruzies zonder duidelijk discriminatieaspect gaat, kan ook buurtbemiddeling een instrument zijn:

Getrainde bemiddelaars helpen ruziënde burens om het contact te herstellen en oplossingen te bedenken voor hun conflict. De methode werkt het best in een vroeg stadium en bij niet al te ernstige problemen. Bijvoorbeeld bij geluidsoverlast, ruzie over erfscheidingen of overlast door kinderen. Buurtbemiddeling is inmiddels in 246 gemeenten beschikbaar.

Lees meer over buurtbemiddeling [i](#)

Roze ambassadeurs – voorbeelden: roze ambassadeurs gemeenten

Direct contact met LHBTI's is een werkzaam middel om kennis en attitude te verbeteren (zie verkennend onderzoek Rainbows & Refugees [i](#)). Verschillende gemeenten hebben LHBTI-ambassadeurs aangesteld of overwogen de inzet van zo'n ambassadeur om discriminatie te bestrijden in de wijk. Daarenboven zijn in veel gemeenten roze 50plus-ambassadeurs actief, die het gesprek over LHBTI en ouder worden aangaan met gemeenten en instanties op het gebied van ouderenzorg.

Meer informatie: website Roze50plus [i](#)

Dialoog

In de periode 2012 – 2014 hebben gemengde burgergroepen in vijf wijken zich door middel van gezamenlijke activiteiten ingezet voor veilige wijken. Dit gebeurde vanuit de partners van GSA Natuurlijk Samen. Deze inzet heeft zich onder meer vertaald in gezamenlijke vieringen en dialoogbijeenkomsten. Om veiligheid voor LHBTI's op wijkniveau te borgen, is het onder meer belangrijk dat:

- wijkbewoners weten wie hun contactpersoon is als er vragen zijn over veiligheid en LHBTI
- preventieve activiteiten (op scholen, door sociale teams, in verbinding met het thema 'radicalisering') aandacht blijven krijgen.

(Bron: Eindrapport evaluatieonderzoek GSA Natuurlijk Samen – ministerie van OCW (pagina 3).

Dialoog als methodiek om met jongerenwerkers en jongeren over homoseksualiteit te praten is beschreven door Movisie [i](#). Daarnaast worden onder de vlag van 'Nederland in Dialoog' in heel Nederland jaarlijks de Dag van de Dialoog en de Nationale week van de Dialoog georganiseerd. Het doel is om de sociale cohesie in een gemeente of wijk te bevorderen door inzet van de dialoog [i](#).

Meer informatie:

Dialoog jongerenwerk en homoseksualiteit [i](#)

Toolkit homoseksualiteit bespreekbaar maken onder jongeren [i](#)

Theater en Film

Movisie heeft onderzoek gedaan naar de plausibiliteit en succesfactoren van diverse interventies die worden ingezet voor het bevorderen van acceptatie van seksuele diversiteit. Daaruit blijkt dat met name middelen die in staat zijn het empathisch vermogen te activeren het beste werken. Dat geldt met name voor theaterstukken of films die het thema op zo'n manier presenteren dat identificatie met de LHBT-hoofdpersonen bevorderd wordt.

Lees meer hierover in het onderzoek [Do the right thing](#)

Valkuilen preventie

Interventies kunnen risicovol zijn

In het bovengenoemde onderzoek [Do the right thing](#) van Movisie worden ook kanttekeningen geplaatst bij interventies zoals dialoog of kennisoverdracht. Zo blijken dialoogbijeenkomsten vooral dan een succesvolle interventie als ze plaatsvinden in een context waarin een duidelijke positieve sociale norm van LHBTI-acceptatie de boventoon voert. Dialogen kunnen risicovol zijn en zelfs averechts uitpakken als deze context ontbreekt en er in het kader van 'het bespreekbaar maken van...' evenredig veel ruimte wordt gegeven aan het uiten van negatieve opvattingen over seksuele diversiteit.

Weinig aandacht voor Bi's en I's

Veel preventieactiviteiten zijn met name gericht op de acceptatie van homoseksualiteit. Aandacht voor de bijzondere situatie van biseksuelen en transgenderpersonen wordt daarbij vaak uit het oog verloren. Voor I's liggen de preventieve activiteiten momenteel meer op het medische vlak.

Bemiddeling ontkent discriminatoire impact

De neutraliteit van bemiddelaars kan ertoe leiden dat het eventuele discriminatoire aspect in een zaak ontkend of gebagatelliseerd wordt. In dit geval kan beter contact worden gelegd met Roze in Blauw, de antidiscriminatievoorziening of een veiligheidscoördinator van het plaatselijke LHBT-platform.

Fase 4: Repressie

Bij repressie van incidenten is in eerste instantie de politie en het Openbaar Ministerie aan zet. Het strafrecht biedt deze overheidsinstanties mogelijkheden om op treden tegen discriminatie en homofob geweld. Daarbij wordt vaak en intensief samengewerkt met lokale overheden en met de antidiscriminatievoorzieningen (ADV's). Op grond van de Wet gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen hebben de ADV's een wettelijk gedefinieerde taak om mensen bij te staan die zijn gedupeerd door discriminatie, op welke grond dan ook en daarover te rapporteren en te signaleren.

Instrumenten repressie

Baken helder af met politie en OM

Wanneer er sprake is van strafrechtelijk relevante feiten, ligt het primaat van de afdoening bij de politie en het OM. Soms liggen andere middelen van afdoening voor de hand, ook al zou strafrecht ingezet kunnen worden. Buren die een geschil met elkaar hebben zullen niet sneller op goede voet komen te staan met elkaar als daar eerst een officier van justitie en een rechter aan te pas moeten komen. In dergelijke situaties valt er dus wel wat voor te zeggen om eerst bemiddeling uit te proberen, ook al zou je meteen strafrechtelijk actie kunnen ondernemen. Dat geldt natuurlijk niet voor zaken waarin geweld of bedreiging en intimidatie een rol spelen. Dan is altijd en zonder discussie de politie en het Openbaar Ministerie aan zet.

In de afweging hoe een zaak wordt opgepakt, strafrechtelijk of op een andere manier, speelt het RDO, het Regionale Discriminatie Overleg een belangrijke rol. Onderstaand wordt dat verder toegelicht. Naast de afweging van actie op casusniveau, is het ook belangrijk om periodiek te kijken naar trends en ontwikkelingen op structureel vlak en na te gaan of daar bepaalde signalen aan kunnen worden ontleend. Stel er vindt veel geweld tegen LHBTI's plaats in een bepaald deel van een uitgaansgebied, dan is dat ook een uitermate belangrijk signaal om door te geven aan de gemeente of een beleidsafdeling van de politie. De gemeente kan bijvoorbeeld cameratoezicht in zo'n gebied intensiveren en de politie zou kunnen overwegen intensiever te surveilleren in een bepaald gebied op bepaalde tijdstippen. Dergelijke analyses worden vooral gemaakt in het strategische deel van het RDO.

Aanwijzing discriminatie van het Openbaar Ministerie

De taken, wijzen van aanpak en bevoegdheden van de aanpak van discriminatie specifiek door het Openbaar Ministerie is geregeld in de aanwijzing discriminatie .

Ten tijde van het ter perse gaan van deze handreiking werd gewerkt aan een nieuwe aanwijzing. Dat gebeurt ook met het oog op het tot stand komen van een aparte overeenkomst tussen Nationale politie, het College van procureurs-generaal en de LVTD (de Landelijke Vereniging tegen Discriminatie, de brancheorganisatie van de ADV's) over de samenwerking tussen deze organisaties bij de aanpak van discriminatie (zie onderstaand en bijlage 2). Veel van de gangbare zaken in de huidige samenwerkingspraktijk vloeien namelijk niet per definitie voort uit de aanwijzing. Daarom is de samenwerking tussen de politie, het OM en de ADV's nu geregeld in de samenwerkingsafspraken en beperkt de nieuwe aanwijzing zich tot het beschrijven en specificeren van de rol van het OM.

In ieder arrondissement zijn gespecialiseerde officieren van justitie voor de aanpak van discriminatie aangesteld, in de praktijk vaak aangeduid als discriminatie-officieren. Zij doen niet alleen zelf discriminatiezaken, maar spelen ook een rol als vraagbaak binnen het arrondissement voor collega-officieren die worden geconfronteerd met discriminatie casuïstiek. Regionaal vertegenwoordigt de coördinerende officier het Openbaar Ministerie in het Regionaal Discriminatie Overleg. Landelijk ontmoeten alle discriminatie-officieren elkaar periodiek in een landelijk overleg dat wordt georganiseerd door het LECD, het Landelijk Expertisecentrum Discriminatie dat is verbonden aan het arrondissement van Amsterdam. Het LECD organiseert de ontmoetingen tussen de officieren, organiseert periodieke (bij)scholingen voor discriminatie-officieren en is landelijk vraagbaak voor alle arrondissementen.

De politie heeft ook per eenheid minimaal 1 gespecialiseerde politiefunctionaris voor de aanpak van discriminatie. Deze functionarissen participeren in het Regionaal Discriminatie Overleg en treffen elkaar ook in een landelijk afstemmingsoverleg, in het kader van het programma 'De kracht van het verschil'.

Meer informatie over dit programma:

De politie maakt werk van diversiteit

De Kracht van het verschil

Samenwerkingsafspraken aanpak van discriminatie

De samenwerking tussen politie, Openbaar Ministerie en ADV's is geregeld in de 'Samenwerkingsafspraken aanpak van discriminatie' die in mei 2017 zijn overeengekomen tussen de Nationale Politie, de procureurs generaal en de LVtD (de Landelijke Vereniging tegen Discriminatie, de brancheorganisatie van de ADV's - zie voor de tekst bijlage 2). Hoewel de gemeenten geen partij zijn in de aangehaalde samenwerkingsafspraken, spelen zij natuurlijk een rol van betekenis als hoeder van de openbare en sociale orde op lokaal niveau. Alleen al daarom is het van belang dat ook gemeenten een gespecialiseerde functionaris hebben die aanspreekbaar is vanuit politie, OM en ADV.

De samenwerkingsafspraken voorzien in een periodiek landelijk en regionaal overleg tussen politie, OM en ADV. In dit bestek is vooral de regionale samenwerking van belang. In het Regionaal Discriminatieoverleg worden lopende discriminatiezaken besproken en prioriteiten vastgelegd. Het RDO kent een casusoverleg en een strategisch variant. Het casusoverleg gaat over zaken waarin strafrecht wordt toegepast of overwogen. Daar wordt aan deelgenomen door de hiervoor genoemde coördinerende officier voor de aanpak van discriminatie, de gespecialiseerde politiefunctaris en een medewerker van de regionale ADV. Aan dit deel kunnen alleen organisaties deelnemen die partij zijn in het convenant gegevensuitwisseling waardoor in dit overleg casuïstiek tussen de organisaties kan worden gedeeld en besproken. Het casusoverleg dient vooral ter bespreking van zaken in de politie-eenheid. Daarnaast heeft het een beleidsvormende, adviserende en signalerende taak ten behoeve van het strategische overleg. Om een spoedige en vakkundige afhandeling van zaken te bevorderen, worden in het casusoverleg concrete discriminatiezaken besproken waarin een aangifte of een melding is gedaan van discriminatie, of waarbij in de ogen van de politie een discriminatoire aspect speelt, bijvoorbeeld bij een mishandeling. Dit casusoverleg vindt per politie-eenheid in een wisselende frequentie plaats. Het casusoverleg heeft primair tot doel een kwalitatieve verbetering van de afdoeningsbeslissing in concrete discriminatiezaken te realiseren en doorlooptijden van zaken te bewaken.

Tot slot geeft de informatie die uit bespreking en evaluatie van zaken op het zaaksoverzicht naar voren komt inzicht in de aard van de problematiek in de desbetreffende politie-eenheid en dient daarmee als input voor beleidsvorming in het strategisch overleg. Tijdens het minder frequente strategisch overleg wordt de nadruk vooral gelegd op zaaksoverstijgend beleid in de regio op de langere termijn. Daarvoor leveren de zaakslijst van het RDO, de overzichten van klachten en meldingen van de ADV's en eventuele signalen uit belangenorganisaties belangrijke input. Voor het strategisch overleg worden in veel RDO's ook incidenteel belangenorganisaties uitgenodigd. Van de kant van politie en OM wordt in dit overleg deelgenomen door mensen van het strategische beleidsniveau. In dat gezelschap kan de korpsbeheerdersgemeente niet ontbreken. In het SDO worden veelal ook onderzoeken besproken die iets zeggen over de trends en ontwikkelingen ten aanzien van discriminatie. In de meeste SDO's wordt jaarlijks ook het concept van het Eenheidsrapport geagendeerd waarin politie en ADV de gezamenlijke analyse van de discriminatiegegevens presenteren.

Voorbeeld: taakopvatting veiligheidsbeleid gemeente Utrecht en taakafbakening met politie en OM

Het handhaven van de openbare orde en het voorkomen en bestrijden van incidenten en maatschappelijke onrust behoren tot de kerntaken van de overheid. De burgemeester is verantwoordelijk voor de handhaving van de openbare orde en heeft daarbij het gezag over de politie. De burgemeester kan gebruik maken van algemene bevoegdheden op grond van de Gemeentewet om de openbare orde te handhaven. Daarnaast heeft de burgemeester noodbevoegdheden zoals het noodbevel en diverse specifieke bevoegdheden zoals het toepassen van cameratoezicht op basis van het beleidskader cameratoezicht, preventief fouilleren, het opleggen van een gebiedsverbod, groepsverbod of meldplicht bij ernstige wijk- of voetbaloverlast en het opleggen van een tijdelijk huisverbod. Het Openbaar Ministerie is het bevoegd gezag over de politie als het gaat om strafrechtelijke handhaving. Bij het voorkomen en/of bestrijden van maatschappelijke onrust werkt de gemeente nauw samen met politie en justitie. Afstemming vindt plaats in het driehoeksoverleg tussen burgemeester, de officier van justitie en de eenheidsleiding van de politie. De gemeente maakt beleid, voert een nauwgezet vergunningenbeleid, controleert en handhaaft, treft eventueel voorzieningen en maatregelen om ordeverstoringen te voorkomen of te herstellen en voert de regie op de aanpak maatschappelijke onrust. Dat doet de gemeente in samenwerking met het Openbaar Ministerie, de politie en met bewoners, ondernemers, organisatoren van evenementen, instellingen en organisaties in onze stad.

Meer informatie: [Utrecht Veiligheidsplan 2015 - 2018](#)

Inzet buurtagent en wijkpolitie – met Roze in Blauw als intern adviseur

De teamleden van Roze in Blauw staan klaar voor mensen die melding willen doen van discriminatie, belediging, mishandeling of anderszins wegens hun seksuele gerichtheid of genderidentiteit. Zij bieden een luisterend oor en kunnen verwijzen of bemiddelen bij het doen van melding of aangifte. De wijkpolitie is steeds leidend in het proces.

Doelstellingen Roze in Blauw:

- De meldings-en aangiftebereidheid verhogen van mensen uit de lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgendergemeenschap, en het verlagen van de drempel om dat te doen.
- Samenwerken met hulpverleningsinstanties en LHBT-belangengroeperingen.
- Collega's ondersteunen die te maken krijgen met (complexe) vraagstukken, gerelateerd aan het LHBT-thema.
- Contact onderhouden met en het uitwisselen van informatie en ervaringen tussen Roze in Blauw-teams binnen de politie-eenheden onderling.
- Versterken van de diverse identiteit van de politie door zichtbaarheid van de LHBT-politiemedewerkers.

(bron: Politie Roze in Blauw)

Voor contactgegevens Roze in Blauw zie het overzicht informatie, advies en meldmogelijkheden op p. 50 .

Voorbeeld: Netwerk Divers Vakmanschap van de politie Zeeland-West-Brabant

Sinds eind 2014 zijn twee medewerkers van het netwerk voor 50% vrijgemaakt om enerzijds te werken aan de stroomlijning van de aanpak van discriminatiezaken (onder de noemer Regionaal Aanspreekpunt Discriminatiezaken) en anderzijds het Roze in Blauwnetwerk Zeeland - West-Brabant vorm te geven. Doel is om de aanpak van discriminatie-incidenten (op alle gronden, waaronder seksuele gerichtheid) te verbeteren. Onder andere leggen ze contact met mensen die (mogelijk) slachtoffer zijn van discriminatie volgens gegevens uit het bedrijfsprocessensysteem van de politie-eenheid. Ze leggen telefonisch contact met de betrokken aangever en informeren hoe het gaat, hoe deze de aangifteprocedure heeft ervaren en wat hij/zij verwacht van de politie. Dit gesprek biedt ook de mogelijkheid om meer informatie te verkrijgen die nodig is om te kunnen bepalen (en bewijzen) of een zaak daadwerkelijk discriminatie betreft. Indien nodig, zetten de experts een zaak uit naar de wijkagent of andere collega met aanvullende informatie over hoe te handelen (waarbij ze meewegen of deze over voldoende gevoeligheid voor het onderwerp en het slachtoffer beschikt). Indien het slachtoffer dat wenst, brengen de mensen van het Regionaal Aanspreekpunt Discriminatiezaken hem/haar in contact met slachtofferhulp, buurtbemiddeling, een antidiscrimatievoorziening (zoals RADAR of ADB Zeeland) of een belangenorganisatie die het slachtoffer verder kan bijstaan, ook in gevallen waar de politie weinig voor iemand kan betekenen. De zaken worden ter bespreking voorgelegd in het Regionaal Discriminatie Overleg (RDO), waaraan naast de politie ook het Openbaar Ministerie en de ADV's RADAR en ADB Zeeland deelnemen. (Van Bon 2017)

Valkuilen repressie

Weinig kennis en handelingsverlegenheid

Bij de buurtagent is vaak weinig kennis over LHBTI's of de aanpak van discriminatie voorhanden. LHBTI-onderwerpen zijn binnen de politie vaak nog omstreken. Men weet soms niet goed hoe serieus men op een melding van discriminatoire geweld in de woonomgeving moet ingaan en hoe te handelen. Ontbreken van sensitiviteit

Niet alle politiemedewerkers zijn zich bewust van de impact die een discriminatoire geweldservaring in de eigen woonomgeving heeft en hoe belangrijk het is om hiermee sensitief om te gaan in het contact met het slachtoffer. Vanuit een strafrechtelijke focus wordt al snel vooral en alleen naar de bewijsbare feiten gekeken. (zie: Witte en Moors 2016, 25)

Burger onvoldoende geïnformeerd

Veel burgers zijn niet op de hoogte van het verschil tussen het doen van een melding of een aangifte bij de politie. Ook weten maar weinig gedupeerden dat het van belang is om het discriminatoire karakter van de overlast expliciet te benoemen en een goed dossier op te bouwen. Het is zaak voor de politie om mensen hierover goed voor te lichten. Ook Roze in Blauw en de antidiscriminatievoorziening kunnen gedupeerden hierin adviseren.

Borging en probleemeigenaarschap

In veel gevallen wordt verzuimd om de (strafrechtelijke) aanpak van geweldsincidenten te evalueren en te borgen in flankerend beleid. Het incident is dan wellicht opgelost maar er wordt niet geleerd voor toekomstige gevallen of een koppeling gemaakt met preventieve maatregelen. De gemeente als de probleemeigenaar van veiligheid dient hierbij het voortouw te nemen.

Voor tips en informatie:

Duurzaam aandacht voor lhbt-burgers in uw gemeente

Fase 5: Nazorg

Positie slachtoffers

Slachtoffers proberen het gebeurde vaak zo snel mogelijk te vergeten of bagatelliseren het. Soms lukt dat niet, zeker na langlopende situaties. Dan kunnen zich ernstige trauma's ontwikkelen. Toch wordt zeer weinig aangifte gedaan. Het percentage aangiften neemt wel toe naarmate het slachtoffer het delict als ernstiger ervaart. Maar zelfs bij mishandeling doet 40 procent geen aangifte, zo is uit Nederlands onderzoek gebleken. Slachtoffers noemen verschillende redenen om geen aangifte te doen: een derde denkt dat de politie er niets aan kan of wil doen, een derde vindt datgene wat gebeurde niet ernstig genoeg om naar de politie te stappen en een derde is bang dat anderen te weten komen dat de aangever homoseksueel is.

Weet wat slachtoffer nodig heeft

Enkele jaren geleden is met een omvangrijke review in kaart gebracht welke behoeften mensen naar eigen zeggen hebben, nadat zij het slachtoffer zijn geworden van 'community violence'. Die behoeften zijn verdeeld in een aantal categorieën: emotioneel, informatie, strafproces (in ruime zin genomen) en financieel. Een groot deel van deze behoeften slaat terug op een breed spectrum van delicten. Het delict als zodanig maakt dus niet het verschil. Wel blijkt dat zware geweldsdelicten, in het bijzonder levensdelicten en seksueel geweld of huiselijk geweld door een bekende, extra en specifieke behoeften met zich meebrengen.

In gevallen van bijvoorbeeld huiselijk geweld of zware geweldsdelicten in de buurt gaat het dikwijls om ondersteuning bij het 'verder gaan', zoals het herstel van relaties, ondanks het gebeurde en vaak ook het niet vervolgen van verdachten/daders. (Boom & Kuijpers 2008)

Bij geweld op grond van seksuele gerichtheid staat bovenal het gevoel centraal dat men slachtoffer is geworden op grond van een persoonlijk kenmerk. De identiteit ligt onder vuur.

Vier aspecten van ondersteuning door politie en justitie die door slachtoffers als belangrijk worden genoemd:

- Voldoende inzet (in de ogen van slachtoffers) bij het opsporen;
- én aanhouden van verdachten;
- Vertrouwelijk met persoonsgegevens omgaan;
- Het gevoel serieus genomen te worden.

Uit onderzoek is gebleken dat het vrij moeilijk is om een veroordeling op grond van het discriminatoire aspect van de zaak in Nederland te krijgen. (zie bijvoorbeeld Felten en Schuyf (2011): ervaringen van 65 lesbische vrouwen met geweldsincidenten in de publieke ruimte en in de woonomgeving leverden uiteindelijk geen enkele veroordeling van de daders op, ook niet in het geval waarin het slachtoffer blijvend invalide was geslagen).

Recent onderzoek van de UvA over de gevolgen van LHBT-vijandig geweld kwam tot de volgende aanbeveling richting politie wat betreft omgang met en nazorg voor het slachtoffer:

- Toon in het geval van een melding of aangifte begrip voor de complexe emoties bij het slachtoffer als gevolg van LHBT-vijandig geweld.
- Leg uit dat het zoeken van sociale steun of andere strategieën om met de gebeurtenis om te gaan, belangrijk is voor een goede verwerking en om inbreuk op het psychische welbevinden tegen te gaan.

Uit hetzelfde onderzoek blijkt dat een goede verwerking van de gebeurtenissen de kans verhoogt dat slachtoffers in de toekomst opnieuw melding zullen doen in het geval van een incident.

(Feddes, R. & Jonas, K. (2016) LGBT Hate Crime, Psychological Well-Being , and Reporting Behaviour: LGBT Community and Police Perspectives. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam)

Weet wat slachtoffers kan mankeren

Slachtoffers van geweld en agressie kampen vaak jarenlang met de gevolgen: fysieke gevolgen bij mishandeling, maar ook depressies, burn-out en PTSS. Een derde tot de helft van de LHBTI's zegt zijn of haar gedrag aangepast te hebben om incidenten te voorkomen. Men mijdt bepaalde locaties zoals uitgaansgelegenheden. Mensen lopen niet meer hand in hand met hun partner. Ze gaan zich minder opvallend gedragen, zodat andere mensen hen op straat niet herkennen als homo of lesbisch.

Geweldservaringen kunnen heftige lichamelijke en psychische gevolgen met zich meebrengen. Het slachtoffer kan fysiek (ernstig) gewond raken. Psychische gevolgen vallen in het posttraumatisch stressstoornisspectrum: slaapproblemen, verhoogde prikkelbaarheid, herbelevingen, vermijden en terugtrekken. Trauma hulpverlening en slachtofferhulp kunnen hierbij ingeschakeld worden. Daarbij is het van belang dat hulpverlener en slachtoffer de klachten als traumatisch leren herkennen.

Meer informatie:

Omgaan met de gevolgen van een schokkende gebeurtenis

Nazorg buurt

Nazorg is soms ook voor omwonenden en de buurt geboden: bij het verhuizen van slachtoffers blijft de buurt zitten met een onveilig klimaat waarvan andere of nieuwe bewoners opnieuw het slachtoffer kunnen worden. Soms waren ook andere burens bij conflicten betrokken en zijn de onderlinge verhoudingen verstoord.

Evaluatie aanpak

Naast de nazorg voor de slachtoffers en de buurt is het in deze fase voor de ketenpartners belangrijk dat ze de onderlinge samenwerking, de aanpak en de bereikte resultaten evalueren. Doel is om herhaling te voorkomen en de preventie, signalering en de aanpak te verbeteren.

Overzicht

Informatie, advies en meldmogelijkheden

Melding doen:

- Online via het Meldformulier Discriminatie van de politie (ook anoniem)
Of via het telefoonnummer van de politie 0900 8844.
Of op het politiebureau bij u in de buurt: www.politie.nl .
- Bij nood bel je altijd 112. Ben je getuige van geweld, bel dan 112, maak zo mogelijk foto's van daders, en blijf bij het slachtoffer.
- Bij de gespecialiseerde agenten van politie Roze in Blauw
Direct bellen met Roze in Blauw kan ook: 088 - 1691234.
Het centrale landelijke mailadres van RiB NL is: rozeinblauw@politie.nl.
- Voor het melden van discriminatie bij een antidiscriminatiebureau in de buurt, kijk op www.discriminatie.nl ; Of bel het landelijke telefoonnummer 0900 - 2354 354 (10 ct/pm)
Of mail naar info@discriminatie.nl
- Discriminatie op internet? Meld het bij het Meldpunt Discriminatie Internet .

Aangifte doen (alleen bij de politie):

- Online via het Meldformulier Discriminatie van de politie (ook anoniem)
- Of via het telefoonnummer van de politie 0900 8844.
- Of op het politiebureau bij jou in de buurt: www.politie.nl .

Informatie en advies:

- Over discriminatie: zie de website www.discriminatie.nl voor de antidiscriminatievoorziening van uw gemeente. Of bel het landelijke telefoonnummer 0900 - 2354 354 (10 ct/pm)
- Over LHBTI belangen en veiligheid: COC Nederland en de regionale COC-veiligheidscoördinatoren (zie website)
- Over LHBTI-beleid/ kennis/ strategieën/ methodieken: www.movisie.nl
- Help discriminatie in de woonomgeving aan te pakken met Natuurlijk Samen en de partners: RADAR / Art.1 , Nationale politie , COC Nederland , Movisie en LSA

Lees meer

Arnhem, B., van (2017), 'Als ze er maar niet mee te koop lopen'. Onderzoek naar het sociaal leefklimaat van lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen en transgenderpersonen in de gemeente Oss: gemeente Oss.

Bon, S, van & I. Mink (2016), Discriminatiecijfers in 2015. Een rapport over registraties van discriminatie-incidenten door de politie, en meldingen bij antidiscriminatievoorzieningen en andere organisaties in Nederland.

Rotterdam, Art.1.

Bon, S. van (2017), Discriminatie van lhb's in Zeeland-West-Brabant. Een analyse van door de politie geregistreerde discriminatie-incidenten in 2015 met de grond seksuele gerichtheid. Rotterdam, RADAR.

Boom, A.ten & F.Kuijpers (2008), Behoeften van slachtoffers van delicten. Den Haag WODC.

Brants, C., R. Kool & A. Rignalda (2007), Strafbare discriminatie. Utrecht: WODC/Willem Pompereeks, Boom Uitgeverij.

Buijs, L. , G. Hekma en J.W. Duijvendak (2008), Als ze maar van me afblijven. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

Eysink Smeets, M., H. Moors en T. Baetens (2009), Schaken op verschillende borgen. Evidence-based strategieën voor communicatie over overlast en verloedering, maatschappelijke onrust, polarisatie en radicalisering. Een onderzoek naar de (on)mogelijkheden. Tilburg: IVA.

Graaf, H. de , B. H. W. Bakker, C. Wijsen, Een wereld van verschil. Utrecht, Rutgers WPF.

Felten, H. & Schuyf, J. (2011), Zoenen is gevaarlijk. Geweld tegen Lesbische vrouwen. Utrecht: Movisie.

Feddes, R. & Jonas, K. (2016), LGBT Hate Crime, Psychological Well-Being, and Reporting Behaviour: LGBT Community and Police Perspectives. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

Keuzenkamp, S. (2012), Worden wie je bent. Het leven van transgenderpersonen in Nederland. Den Haag: Sociaal en Cultureel planbureau.

Keuzenkamp, S. (red.), Kooiman, N. en van Lisdonk J. (2012), Niet te ver uit de kast. Ervaringen van homo- en biseksuelen in Nederland. Den Haag: Sociaal en Cultureel planbureau.

- Kuyper, L. (2016), LHBTI-monitor 2016 :
Opvattingen over en ervaringen van lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen. Den Haag : Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). Hele document.
- Keuzenkamp, S. & Kuyper, L. (2013), Acceptatie van homoseksuelen, biseksuelen en transgenderpersonen in Nederland 2013. Den Haag : Sociaal-Cultureel Planbureau (SCP).
- Meer, Th. van der (1995), Potenrammen als rite de passage. Daders van geweld in beeld. Amsterdam: SAD Schorerstichting/NISSO.
- Oosterhout, E. van & E./Alink (2015), 'Veilig, zolang men het niet merkt....' een onderzoek naar de veiligheid van transgender personen in de openbare ruimte in Nederland. Amsterdam, TNN.
- Schuyf, J. (2009), Geweld tegen homoseksuele mannen en lesbische vrouwen. Een literatuuronderzoek naar praktijk en bestrijding. Den Haag: WODC.
- Schuyf, J. & Felten, H. (2012), Geweld tegen lesbische vrouwen: een kwalitatieve studie in: Tijdschrift voor Seksuologie 2012, jaargang 36, nr. 4.
- Segerink, R. (2013), Anti-homogeweld in Nederland. Analyse van (dreiging van) fysiek anti-homogeweld. Politie, Landelijke Eenheid. Driebergen.
- Witte, R. & H. Moors m.m.v. S. van Bon (2014), 'Gestreden als Don Quichot tegen windmolens.' Onderzoek naar geweld tegen burgers vanwege hun seksuele gerichtheid of genderidentiteit in hun directe woonomgeving. Lokaal Centraal, Expertgroep Maatschappelijke Vraagstukken.
- Wonderen, R. van & R. Witte (2016), Handreiking Omgaan met maatschappelijke spanningen, Utrecht: KIS.

Bijlage 1 Model- en voorbeeldaanpakken

A. Algemeen

Sociaal calamiteitenplan (SCP) en SAMOS

Enkele gemeenten hebben een SCP, een sociaal calamiteitenplan, dat bij dreigende sociale onrust escalatie moet voorkomen. In het SCP wordt omschreven wie wat doet bij een incident van extreem gedrag. Cruciaal is een effectieve vroegtijdige signalering en/of gevolgbestrijding. Het belangrijkste punt van het plan is het vroegtijdig inzetten van de maatschappelijke ketenpartners. Deze moeten van tevoren een overeenkomstig idee/visie hebben op wat er onder sociale calamiteiten en maatschappelijke onrust wordt verstaan. Zo voorkomt men dat verschillende partijen hun definitie van de situatie trachten op te dringen aan andere partijen.

Witte en Van Wonderen ontwikkelden als nadere uitwerking van het SCP de Signalering en Aanpak Maatschappelijke Onrust en Spanningen (SAMOS) [\[1\]](#).

Doel is tot vroegtijdige signalering en daarna de-escalatie van maatschappelijke onrust te komen. De auteurs constateren dat er tijdens de realisatie van SAMOS inhoudelijke 'witte plekken' kunnen worden geconstateerd, zoals geweld tegen LHBTI's. (Witte en Wonderen, 2016, 19). In veel casestudies naar (de aanpak van) maatschappelijke onrust en spanningen en zeker van calamiteiten blijkt keer op keer een gemis aan of onvoldoende (breed) gedragen visie en duiding van de gebeurtenissen.

Centraal in de SAMOS-systematiek staat de zogenoemde BOB-procedure, bestaande uit:

- **Beeldvorming:**
Welke signalen worden opgevangen en wat is er feitelijk gebeurd en/of staat er te gebeuren?
- **Oordeelsvorming:**
Hoe moeten we deze signalen duiden en welke gevolgen kan dit hebben voor de maatschappelijke rust en stabiliteit?
- **Besluitvorming:**
Kan worden volstaan met bestaande acties en werkzaamheden en wat moet daarnaast worden ondernomen (door wie, wanneer, met welk doel)?

De SAMOS wordt in een werkprotocol verder uitgewerkt.

Voorbeelden bestaande SCP's:

- Rotterdam, Roosendaal, Weert en Waalwijk hebben een Sociaal Calamiteitenplan.

Gemeenten die geen Sociaal Calamiteitenplan hebben, maar wel iets dat vergelijkbare doelstellingen heeft, zijn:

- Maastricht (Buurtaanpak)
- Leeuwarden (Protocol Aanwijzing Discriminatie)
- Amsterdam (Treiteraangepak/Aangepak woonoverlast en draaiboek Vrede)
- Utrecht (procedures voor maatschappelijke onrust).
- Groningen (protocol discriminatie en geweld LHBTI's)

Verskillende gemeenten hebben een **calamiteitenprotocol jeugd** waarin wordt aangegeven waar een melding binnenkomt, hoe dan de verbinding wordt gelegd met de gezagsdriehoek, hoe wordt geschakeld met een lokaal team, welke rol wethouder en burgemeester hebben etc. andere gemeenten ontwikkelen iets soortgelijks voor het bredere sociaal domein.

Sociaal Calamiteitenplan (SCP) van Weert

Dit calamiteitenplan onderscheidt vier categorieën. Twee categorieën kunnen betrekking hebben op LHBT-situaties, namelijk de situatie waarin er sprake is van een geïsoleerd incident of waarin sprake is van een reeks incidenten waarbij meer bevolkingsgroepen betrokken zijn. Dit laatste is bijvoorbeeld het geval bij systematisch geweld tegen een bewoner waarbij de buurt betrokken raakt. Het SCP bevat een checklist ketenpartners en een checklist communicatie waarin duidelijk de doelgroepen en doelen van de informatievoorziening worden omschreven. Dit is van belang om te voorkomen dat (sociale) media en publieke opinie eigenaar worden van een incident en daarbij verkeerde informatie verspreiden.

Meer informatie:

Sociaal Calamiteitenplan Gemeente Weert

Radicalisering: aanhaken bij LHBTI

Op zich is er geen directe link tussen radicalisering en sociale onveiligheid voor LHBTI's. Maar de aanpakken die nu ontwikkeld worden bieden een goed kader waarin signalering, netwerkvorming en voorlichting opgezet en uitgewerkt worden in de gemeente en waarbij seksuele diversiteit als onderwerp (naast discriminatie, identiteitsvorming en kritisch denken onder jongeren) makkelijk een plaats vindt. Daarbij worden verschillende instrumenten ingezet (georganiseerde publieke discussies, dialoog, methoden om lastige onderwerpen te bespreken). Aanpak radicalisering is bovendien een onderwerp waar gemeenten prioriteit en middelen voor ter beschikking stellen.

Meer informatie en voorbeeldaanpak:

Handreiking aanpak van radicalisering en terrorismebestrijding op lokaal niveau

Aanpak Radicalisering en jihadisme Gemeente Den Haag:

De gemeentelijke aanpak van radicalisering en jihadisme richt zich op versterking van de signaleringsfunctie in stadsdelen en wijken: deskundigheidsbevordering van eerstelijns werkers, versterken van de maatschappelijke weerbaarheid, bijvoorbeeld door onderwijs over burgerschap en democratische waarden te geven, een tegengeluid uit de gemeenschappen zelf te bevorderen door het inzetten van sleutelfiguren . Wanneer aandacht voor seksuele diversiteit een onderdeel van de inhoud van deze aanpak wordt, draagt dat bij aan verhoging van de veiligheid.

Treiteraankpak Amsterdam

De treiteraankpak is in 2013 gelanceerd, maar niet geëvalueerd. De aanpak lijkt in haar geheel toepasbaar op LHBTI-situaties. De aanpak moet ervoor zorgen dat:

- Slachtoffers van intimidatie in de woonomgeving zich beschermd weten door de overheid.
- Daders door de aanhoudende aandacht die zij ervaren van de overheid hun gedrag veranderen en dus stoppen met het intimideren van burens of buurtbewoners.
- Er snel en zichtbaar een einde gemaakt wordt aan dergelijke situaties.
- Het uiteindelijk de dader is die (gedwongen) verhuist in plaats van het slachtoffer, als andere oplossingen niet werken.

De treiteraankpak bestaat uit de volgende onderdelen:

Van melding naar registratie

Slachtoffers moeten eenvoudig melding kunnen doen van treitersituaties. Binnen 2 werkdagen dient contact te zijn opgenomen met de melder. Achter de schermen worden informatie en meldingen gedeeld om een volledig beeld te krijgen en mogelijke treitergevallen zo snel mogelijk te herkennen.

Van registratie naar duiding

Vanuit een gemeenschappelijke informatiepositie wordt bekeken wat de beste aanpak is. Een goede duiding van de meldingen en incidenten is cruciaal. Alle stadsdeelregisseurs treiteraank van de Amsterdamse stadsdelen worden speciaal getraind en opgeleid om signalen en meldingen op een goede manier te kunnen inschatten. Dit om onderschatting of overschatting te voorkomen.

Van duiding naar gezamenlijke aanpak

Om treitersituaties te stoppen is het belangrijk om snel en grenzenstellend op te treden. Het is daarbij van belang dat alle partners op basis van gedeelde informatie en duiding van de situatie een gemeenschappelijke aanpak bepalen. Er wordt onderscheid gemaakt naar:

- Eenvoudige zaken en burenruzies: deze vallen buiten de aanpak.
- Complexere zaken: stadsdeelregisseur neemt de leiding, handhaven en inzet gele en rode kaart.
- Zeer complexe zaken die niet opgelost kunnen worden door de stadsdeelregisseur gaan over naar het stedelijke top-10 team.
- Burgers kunnen hun treitersituaties melden bij het informatienummer 14020 en via www.amsterdam.nl. Ze krijgen binnen 48 uur bericht.
- Elk stadsdeel heeft een informatiemakelaar.
- Er is een gezamenlijk informatiesysteem. Benodigde gegevens worden uitgewisseld op basis van het convenant 'Gegevensuitwisseling Treiteraank'.
- Complexe situaties worden onder regie van de stadsdeelregisseur aangepakt, met een gecoördineerde inzet van alle partners. De rol die stadsdeelregisseurs hebben is cruciaal. Krachtige regisseurs met de juiste competenties kunnen het verschil maken bij het oplossen van lastige treitercasussen.
- Er is een gezamenlijke instrumentenkoffer. Partners werken volgens één norm: 'Gedraag je of ga verhuizen'.

Bij complexe zaken vindt opschaling plaats naar het top-10 team.

Meer informatie:

Treiteraank Amsterdam

Voorbeeldaanpak 'Discriminatie in de woonomgeving'

De voorbeeldaanpak 'Discriminatie in de woonomgeving' is gelanceerd door het Landelijk Platform Woonoverlast in samenwerking met de antidiscriminatiebureaus, de politie en de GSA Natuurlijk Samen. Ook deze aanpak steunt op de reeks: herkennen, signaleren, keten op orde krijgen, informatie-uitwisseling op orde krijgen, repressieve maatregelen nemen.

Bij LHBTI's die met woonoverlast te maken krijgen doet zich een specifieke valkuil voor:

In veel situaties in het verleden is ervoor gekozen om het slachtoffer te laten verhuizen en niet de dader. Vaak was dit niet eens bewust beleid, maar hield het slachtoffer het niet meer uit in de eigen woning. Het laten verhuizen van het slachtoffer geeft allereerst een verkeerd signaal af en wel dat het slachtoffer gestraft wordt en niet de dader. Bovendien is het maar de vraag of de nieuwe woonplek van het verhuisde slachtoffer niet even homofob is. Er zijn zelfs situaties mogelijk dat de volgende huurder ook homoseksueel is en met hetzelfde geweld te maken krijgt. Een apart probleem ontstaat er in deze situatie, wanneer het slachtoffer in een koophuis woont. Bij een huurhuis kan de woningcorporatie worden aangesproken voor de oplossing, bij een koophuis kan dat niet. Bovendien kan degene die noodgedwongen moet verhuizen voor grote kosten komen te staan.

Meer informatie:

Voorbeeldaanpak Discriminatie in de Woonomgeving

Valkuil algemene aanpakken:

LHBTI veiligheid wegens onzichtbaarheid vaak uit zicht

Sinds het doelgroepenbeleid is afgeschaft, kiezen gemeenten bij voorkeur voor een algemene of inclusieve aanpak. Daarvoor is veel te zeggen, omdat het tenslotte erom gaat de veiligheid van alle burgers te waarborgen. Ook kan er meer draagvlak binnen een gemeente ontstaan als burgers en betrokkenen beseffen dat het om de veiligheid van 'ons allemaal' gaat. Toch blijft het ook binnen een algemene of inclusieve aanpak belangrijk om ervoor te zorgen dat LHBTI's niet uit het zicht verdwijnen en dat er specifieke aandacht blijft voor hun veiligheidssituatie. Omdat seksuele voorkeur niet per definitie zichtbaar is, is het van belang steeds in het oog te houden dat de leefsituatie en cultuur van LHBTI's vaak anders is dan van heteroseksuelen. Traditionele gedragspatronen en rolverdelingen tussen mannen en vrouwen gaan voor hen niet altijd op.

B. Aanpakken specifiek LHBTI-veiligheid

Aanpak homodiscriminatie Haaglanden

In 2011 maakte het Bureau Discriminatiezaken Hollands Midden en Haaglanden in samenwerking met COC Haaglanden, gemeente Den Haag en Politie Haaglanden een handleiding voor professionals. De handleiding focust op discriminatie, bevat definities en gaat uitgebreid in op de werkwijze en verantwoordelijkheden van de verschillende partners in de keten t.a.v. geweld en discriminatie.

Meer informatie:

Aanpak homodiscriminatie

Regionale aanpak: Alliantie LHBTI-veiligheid Noord-Nederland:

Intentieverklaring Alliantie LHBT-veiligheid Noord-Nederland

Tijdens de week rond de Internationale Dag tegen Homo- en Transfobie, IDAHOT, in mei 2016 hebben de Noordelijke regenbooggemeenten Groningen en Súdwest-Fryslân, COC Groningen & Drenthe, COC Friesland, Stichting LGBT Groningen, Centrum Tûmba, Discriminatie Meldpunt Groningen en de politie Noord-Nederland besloten tot de oprichting van een alliantie die zich inzet voor LHBTI-veiligheid. Op 11 oktober 2016, Internationale Coming Out dag, heeft de regenbooggemeente Assen zich hierbij aangesloten.

Als alliantiepartners spreken ze met elkaar af:

- Aandacht te hebben voor veiligheid van LHBTI's in het werkgebied.
- Te werken aan formele en informele netwerken om kennis te verspreiden op het gebied van LHBTI-veiligheid en vroegsignalering te verbeteren.
- Het lokaal netwerk in kaart te brengen en de lege plekken te identificeren m.b.t. LHBTI's.
- De vroegsignalering van wijkprofessionals te faciliteren, door scholingen m.b.t. herkennen van en omgaan met discriminatie en pesten in de buurt.
- De veiligheid van LHBTI's en andere groepen te monitoren door aandacht voor veiligheids- en/of algemene bevolkingsenquêtes.
- De veiligheidsanalyse van LHBTI minimaal 1 keer per jaar te agenderen in het Strategisch Discriminatie Overleg.

Gemeente Groningen, COC Groningen & Drenthe, Stichting LGBT Groningen en Discriminatie Meldpunt Groningen zetten in 2016 vooral in op:

- Het in overleg treden met de WIJ-teams en de woningbouwcorporaties over de veiligheid van LHBTI's in de wijken.
- Het wegnemen van drempels voor LHBTI's om contact op te nemen met de politie, het Discriminatie Meldpunt Groningen en buurtbemiddeling Groningen voor vroegtijdig ingrijpen en het eventueel doen van een melding bij het Discriminatie Meldpunt Groningen of aangifte bij de politie.
- Voorlichting aan jongeren (wie van de drie).

Gemeente Súdwest-Fryslân, COC Friesland en Centrum Tûmba zetten in 2016 vooral in op:

- Bieden van ondersteuning aan LHBTI-vluchtelingen via het maatjesproject van COC Friesland.
- Organiseren van een Roze Netwerkborrel voor organisaties die bij hun activiteiten te maken hebben met de doelgroep.
- Benaderen van wijk/gebiedsteams over LHBTI-bewoners in de samenleving.
- Trainingen voor professionals.
- Signaleren en steunen van LHBTI's die te maken krijgen met intolerantie in buurt en wijk.

Gemeente Assen, COC Groningen & Drenthe, en Meldpunt Discriminatie Drenthe zetten in 2016/7 vooral in op:

- Het bevorderen van LHBT-sensitief werken door het geven van trainingen aan de sociale wijkteams.
- Het wegnemen van drempels voor LHBT's om contact op te nemen met de politie, het Meldpunt Discriminatie Drenthe voor vroegtijdig ingrijpen en het eventueel doen van een melding bij het meldpunt of aangifte bij de politie.
- Het geven van voorlichting aan jongeren op scholen in Assen.
- Het monitoren van (on)veiligheidsgevoelens onder LHBT's en sociale acceptatie onder Assenaren.
- Het signaleren en voorkomen van isolement van LHBT-ouderen door voorlichting aan en discussie met zorgprofessionals.

Rotterdamse Veiligheidsalliantie Natuurlijk Samen

Startdocument Rotterdamse Alliantie Natuurlijk Samen

De Rotterdamse Alliantie Natuurlijk Samen zet zich in voor de veiligheid van lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgender personen en mensen met een intersekse-conditie (lhbti-personen) in de woonomgeving, het uitgaansleven, op straat en in het openbaar vervoer in de regio Rotterdam.

De alliantiepartners zijn: The Hang-out 010, Transcafé Rotterdam, Rainbow City, COC Rotterdam, Rotterdam Pride, IDEM Rotterdam, Politie Eenheid Rotterdam, Stichting GayRotterdam, RADAR vóór gelijke behandeling tegen discriminatie, gemeente Rotterdam en de landelijke Gay-Straight-Alliance voor veilige wijken, Natuurlijk Samen.

Wij, de alliantiepartners, richten ons op **drie hoofdtaken**:

1. Verhogen van het veiligheidsgevoel en verhogen van de meldingsbereidheid van lhbti-personen
2. Kennis delen, inzicht en overzicht creëren m.b.t. de veiligheidssituatie.
3. Signaleren van onveiligheid, adviseren en agenderen van verbetermogelijkheden.

Dit doen we concreet door:

Ad 1) Veiligheidsgevoel en meldingsbereidheid

- Mee te werken aan een actuele Roze sociale kaart (inclusief overzicht meldpunten) voor (lhbti-) burgers en professionals in de regio.
- Actieve verspreiding van de Roze sociale kaart, communicatie en voorlichting over meldmogelijkheden, hulp en ondersteuning bij onveilige situaties.
- In gesprek te gaan met horecapartners die onderdeel willen zijn van de Roze sociale kaart en het verspreiden daarvan. En samen met deze horecapartners concrete acties te formuleren om het veiligheidsgevoel van lhbtis te verhogen.
- Mee te werken aan de stedelijke integrale strategie om meldingsbereidheid van discriminatie en ongelijke behandeling te vergroten.

Ad 2) Kennis, inzicht en overzicht

- Kennis over (on)veiligheid van lhbtis te delen met elkaar.
- De veiligheid van lhbtis te monitoren door specifieke aandacht in veiligheids- en bevolkingsenquêtes en in het stadsbeeld van IDEM Rotterdam.
- De veiligheidsanalyse van lhbtis tenminste 1 keer per jaar bespreekbaar te maken in het Strategisch Discriminatie Overleg, de veiligheidsdriehoek en in het kennisatelier LHBTI- emancipatie van IDEM Rotterdam.

Ad 3) Signaleren, adviseren en agenderen

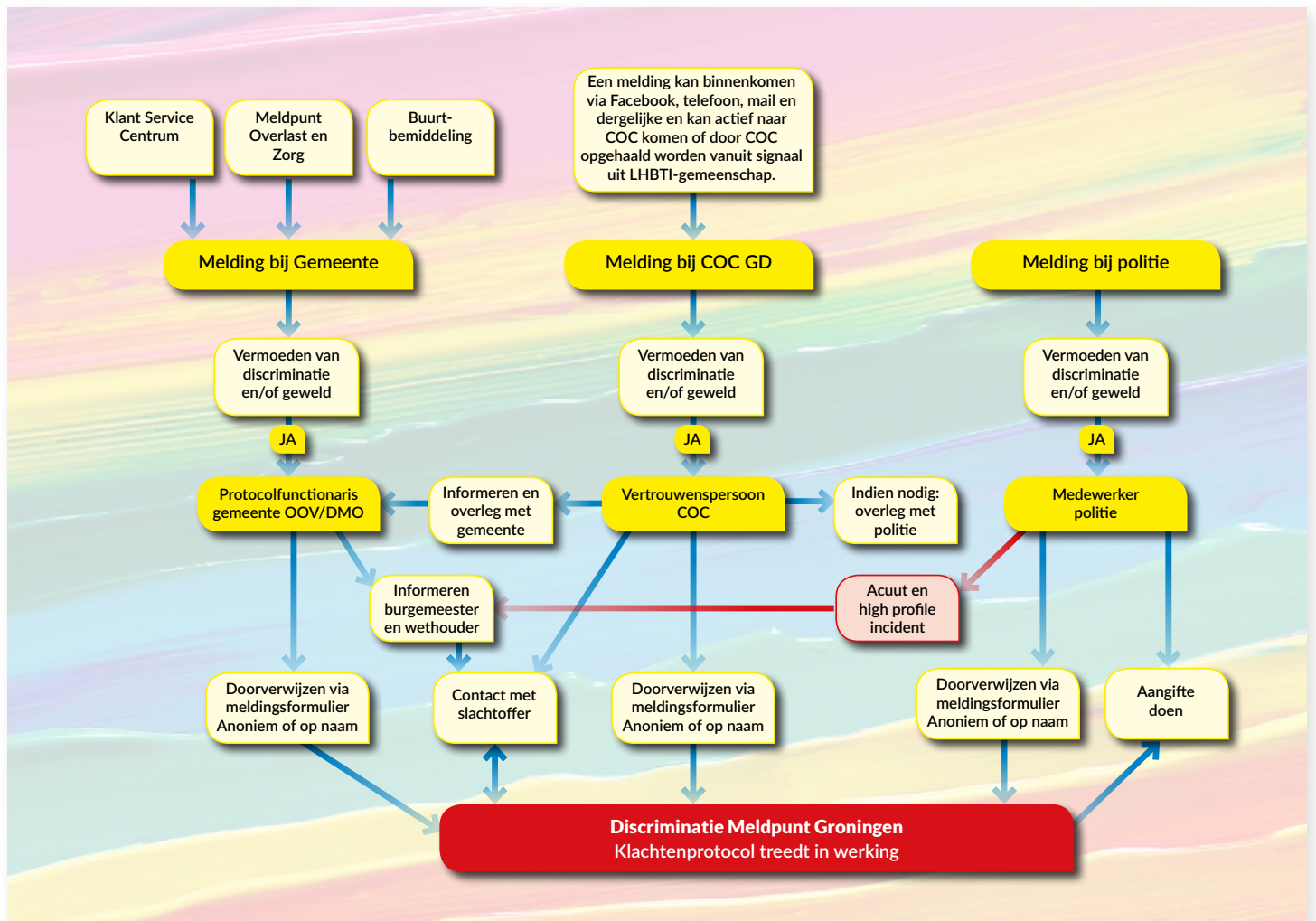
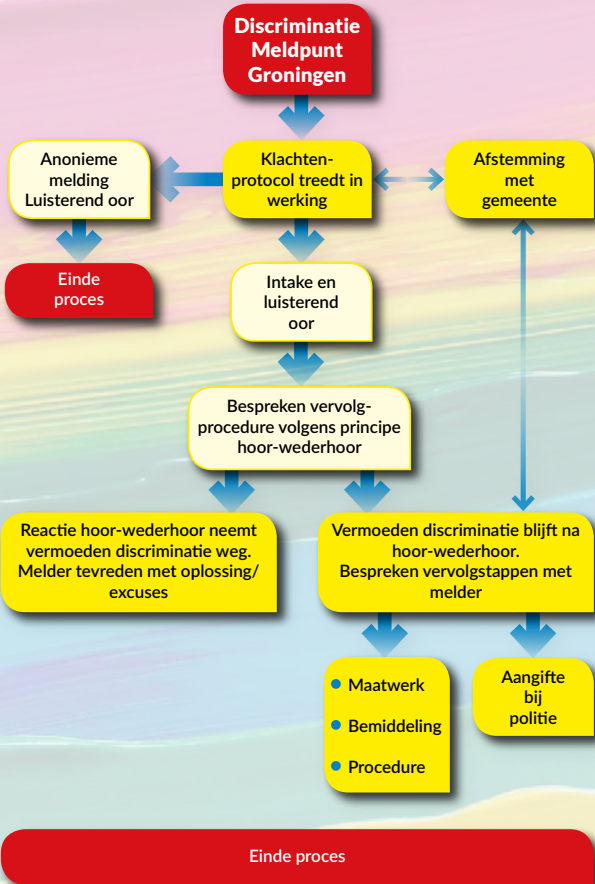
- Samen een duidelijk protocol op te stellen met daarin een beschrijving van wie welke rol heeft bij vroegsignalering en aanpak van onveilige situaties.
- Te investeren in het verbeteren van de vroegsignalering in wijken en op straat door scholing van (wijk) professionals en voorlichting aan (lhbti-)burgers.
- Specifieke aandacht te schenken aan de veiligheidssituatie van lhbtis in alle veiligheidsplannen en ketenaanpakken op stedelijk, gebieds- en wijkniveau (zoals aanpak straatintimidatie, aanpak woonoverlast, etc.)

Om echt bij te dragen aan de verbetering van de veiligheidsalliantie zullen de alliantiepartners twee keer per jaar bij elkaar komen om de voortgang te evalueren en aanpassingen door te voeren. We committeren ons aan een samenwerkingsperiode van 3 jaar, waarna een evaluatie plaats zal vinden.

Vanuit een moderne intersectionele aanpak beseffen wij dat lhbti-personen ook onderdeel zijn van andere minderheidsgroepen. De specifieke aandacht voor lhbtis moet idealiter gezien worden binnen een brede aanpak, waarin ook aandacht is voor andere (mogelijke) minderheidsaspecten.

Protocolkaart Discriminatie en Geweld

Lesbiennes
Homoseksuelen
Biseksuelen
Transgenders
Interseksuelen

Bijlage 2 Samen- werkingsafspraken aanpak van discriminatie

Samenwerkingsafspraken strafrechtelijke aanpak van discriminatie

ACHTERGROND

Ieder individu heeft recht op gelijke behandeling en niemand mag uitgesloten worden⁴. Artikel 1 van de Grondwet stelt dat allen die zich in Nederland bevinden in gelijke gevallen gelijk behandeld worden en dat discriminatie niet is toegestaan. Iedere burger moet zich een volwaardig burger weten en voelen en gevrijwaard blijven van uitlatingen en handelingen die hem als lid van een vermeend minderwaardige groep bestempelen. De bestrijding van discriminatie is een maatschappelijke opdracht om:

- de eenheid van de samenleving te bevorderen;
- de harmonie tussen (groepen) mensen te bewerkstelligen en te behouden;
- de waardigheid van individuen te beschermen.

Ook de overheid heeft hierbij een taak. In het Nationaal actieprogramma tegen discriminatie 2016 zijn vier uitgangspunten geformuleerd die richtinggevend zijn voor de verdere invulling van de aanpak: het richten op preventie en bewustwording, het inzetten op samenwerking en infrastructuur, aandacht voor de lokale aanpak van discriminatie en ondersteuning door kennis en onderzoek. Bij de uitvoering van het actieprogramma vervullen de ADV's (in deze afspraken vertegenwoordigd door de Landelijke Vereniging Tegen Discriminatie), de politie en het Openbaar Ministerie een belangrijke rol als het gaat om de strafrechtelijke aanpak van discriminatie. De overheid moet hierbij betrouwbaar en geloofwaardig zijn. Dit vraagt van de genoemde organisaties om over de grenzen van hun eigen werkterrein heen te kijken en met elkaar samen te werken, binnen de wettelijke taken en bevoegdheden van de organisaties.

⁴ Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen en Rassendiscriminatie, Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden

Slachtoffers van discriminatie moeten in staat worden gesteld hun rechten uit te oefenen. Het strafrecht dient hierbij als optimum remedium (in verbinding met andere maatschappelijke actoren en andere vormen van handhaving en toezicht) en staat in het teken van betekenisvolle interventie.

Hiermee wordt bedoeld dat het strafrecht ingezet wordt daar waar er het meeste effect vanuit gaat. In de praktijk is het strafrecht alleen veelal niet in staat een duurzaam antwoord op strafrechtelijke discriminatie te geven. Daarom wordt de strafrechtelijke inzet steeds in de context van andere interventies en barrières geplaatst. De inzet van het strafrecht levert zo een bijdrage aan het herstel van het rechtvaardigheidsgevoel en het vertrouwen van het slachtoffer en de samenleving en herstel van schade bij het slachtoffer. Tevens levert het een bijdrage aan het gevoel van veiligheid en weerbaarheid.

DOEL EN TAKEN

1. Reikwijdte van de samenwerking

De ADV's, de politie en het OM werken samen met het oog op de preventie en de opsporing en vervolging van strafrechtelijke discriminatie. De Aanwijzing Discriminatie ligt aan de basis van deze samenwerking. Voor regionale samenwerking is de indeling van de politie (tien eenheden) leidend. Het startpunt van deze regionale samenwerking is een lijst met alle discriminatie-incidenten (meldingen, aangiften, mutaties en processen-verbaal).

2. Gemeenschappelijk doel

Het gemeenschappelijke doel van de partnerorganisaties in het kader van de samenwerking is het betekenisvol afdoen van een melding, incident of aangifte. Dat vereist interventies die zichtbaar, merkbaar en herkenbaar zijn voor slachtoffers, daders en hun omgeving.

Dit betekent onder andere:

- Slachtoffers zo goed mogelijk ondersteunen bij de uitoefening van hun rechten (bescherming, herstel van schade, informatie en correcte (empathische) bejegening).
- Discriminatie-incidenten onverwijld aanpakken en oppakken.
- De voortgang van zaken monitoren en bewaken.
- Dit kunnen de partnerorganisaties niet afzonderlijk, daar hebben zij elkaar voor nodig.

3. Gemeenschappelijke taken

Naast de uitvoering van de eigen specifieke taken geven de partnerorganisaties invulling aan de samenwerking door het invullen van landelijk en regionaal overleg. Daarnaast zijn voor de deelonderwerpen preventie, melding en aangifte, opsporing en vervolging en slachtoffergerichte aanpak, de volgende afspraken gemaakt:

Met het oog op preventie, melding en aangifte, opsporing en vervolging van discriminatie, alsmede een slachtoffergerichte aanpak:

- is de gemeenschappelijke taak van de partnerorganisaties het periodiek signaleren en uitwisselen van trends en fenomenen bij de strafrechtelijke aanpak van discriminatie;
- is de aanpak van de politie, met inachtneming van hun wettelijke taken, er zoveel mogelijk op gericht om aan de voorkant van het probleem of knelpunt te komen (proactief optreden);
- hanteert het OM een actief persbeleid. Dat wil zeggen dat het OM naar aanleiding van concrete discriminatiezaken communiceert om de bekendheid met de wijze waarop het OM discriminatiezaken afdoet, te vergroten;
- hanteren de partnerorganisaties, waar mogelijk, dezelfde definities bij de registratie van (het verloop van) meldingen, aangiften en zaken;
- stelt de politie een lijst op met alle discriminatie-incidenten (meldingen, aangiften, mutaties en processen-verbaal), die desgewenst wordt verrijkt door de ADV's en het OM;
- realiseren de ADV's een bundeling van zaken die strafrechtelijke aanknopingspunten hebben en die bij alle partnerorganisaties bekend zijn met als doel het bevorderen van betekenisvol afdoen (strafrecht als optimum remedium);
- gaan de partnerorganisaties in gesprek met belangenorganisaties om de werking van de gemeenschappelijke aanpak te toetsen.

Om het collectieve en onderling lerend vermogen te vergroten, vinden na inwerkingtreding van de samenwerkingsafspraken om de twee jaar collegiale, regionale reviews plaats.

RANDVOORWAARDEN

4. Kwaliteit en expertise

Kwaliteit

Zichtbare en kwalitatief hoogwaardige strafrechtelijke interventies vragen om deskundig personeel, dat tijdig en snel discriminatiezaken behandelt, met inachtneming van de complexiteit van deze zaken. Daarbij wordt steeds getracht het slachtoffer centraal te stellen.

Expertise

Elke organisatie stelt voldoende deskundigheid beschikbaar op het gebied van de strafrechtelijke aanpak van discriminatie.

De Landelijke Vereniging Tegen Discriminatie hanteert zowel kwaliteitseisen als een klachtbehandelingsprotocol voor haar leden. De kwaliteitseisen zijn onder andere gerelateerd aan de bepalingen in en omtrent de Wet gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen. De kwaliteitseisen omvatten onder

meer eisen met betrekking tot deskundigheid van medewerkers en werkwijze. Binnen de politie en het OM zijn in ieder geval contactambtenaren beschikbaar. Politie en OM spannen zich in om de kwaliteit, continuïteit en duurzaamheid van deze contactambtenaren te bewaken. Bij de politie is kennis en expertise geborgd.

Het OM heeft een Landelijk Expertise Centrum Discriminatie (LECD). Het LECD is het interne adviesorgaan voor het OM en richt zich met name op advisering, analyse en ondersteuning van de (assistent-) discriminatieofficiëren c.q. -advocaten-generaal en bij het OM. Daarnaast kan het LECD in tweede aanleg worden benaderd door contactfunctionarissen van de politie en de ADV's (eerste aanleg is de lokale discriminatieofficier).

5. Informatie uitwisselen

De organisaties wisselen over en weer, en met inachtneming van de bestaande wettelijke bepalingen, informatie uit die nodig is om het gemeenschappelijke doel te bereiken, waaronder informatie over discriminatie-incidenten en regionale en landelijke discriminatierapportages en -analyses.

6. Overlegvormen

Landelijk Discriminatie Overleg ('LDO')

Er is een LDO, dat bestaat uit aangewezen vertegenwoordigers van de samenwerkende organisaties en het Ministerie van VenJ. Het LDO komt ten minste twee keer per jaar bijeen, wijst een voorzitter aan, en regelt het secretariaat. Het LDO heeft tot taak:

- het uitwisselen van informatie ten aanzien van nationale, Europese en internationale beleidsontwikkelingen op het gebied van discriminatie;
- het bespreken en duiden van incidenten, fenomenen en trends en bovenregionale vraagstukken in relatie tot discriminatie;
- het afstemmen van landelijke beleidsdoelstellingen en het monitoren van de landelijke aanpak in relatie tot de beschikbare middelen, kwaliteit en capaciteit;
- het bespreken en duiden van de afzonderlijke rapportages van partnerorganisaties.

Landelijk Operationeel Discriminatie Overleg ('LODO')

Er is een LODO. Het LODO bestaat uit aangewezen vertegenwoordigers van de ADV's, de politie en het Landelijk Expertise Centrum Discriminatie. Het LODO komt ten minste twee keer per jaar bijeen. Elke vertegenwoordiger kan om een bijeenkomst van het LODO verzoeken. Het LODO is in het bijzonder belast met het:

- afstemmen in het kader van grote regio-overschrijdende incidenten;
- monitoren en bewaken van een landelijke, uniforme werkwijze;
- afstemmen in onderzoeken met een landelijke impact;
- signaleren en suggereren van agendapunten aan het LDO;
- signaleren van incidenten, fenomenen en trends ten behoeve van het LDO.

Regionaal Discriminatie Overleg ('RDO')

Per eenheid (politie-indeling) is er een RDO dat ten minste vier keer per jaar bijeenkomt. Een RDO is primair en in het bijzonder belast met het monitoren en bewaken van de voortgang van discriminatie-zaken. Dit gebeurt aan de hand van een lijst met discriminatie-incidenten en met inachtneming van de rechten van het slachtoffer/de aangever. Een RDO overleg is daarnaast (strategisch deel) belast met het:

- signaleren en agenderen van lokale actualiteiten;
- opstellen en handhaven van lokale samenwerkingsafspraken;
- afstemmen van lokale doelstellingen en beleid (prioritering).

Een RDO bestaat uit aangewezen contactambtenaren van de samenwerkende organisaties ('de deelnemers'). Ten behoeve van het strategisch deel wordt het overleg uitgebreid met de daarvoor aangewezen personen. Vertegenwoordigers van de gemeente kunnen met instemming van alle deelnemers uitgenodigd worden deel te nemen aan dit strategisch deel. Een RDO benoemt uit zijn midden een voorzitter en een secretariaat.

SLOTBEPALINGEN

8. Looptijd en inwerkingtreding

De looptijd van de samenwerkingsafspraken is voor de duur van drie jaar. Deze samenwerkingsafspraken treden in werking met ingang van de dag na datum van ondertekening door alle organisaties.

De portefeuillehouder discriminatie van het Openbaar Ministerie

Mr. D. van Boetzelaer

De portefeuillehouder van de Nationale Politie

De heer P. Slort

De Anti Discriminatie Voorzieningen vertegenwoordigd door, de Landelijke Vereniging Tegen Discriminatie vertegenwoordigd door, de voorzitter

Mr. F. Janss

Datum: 15 mei 2017

natuurlijk samen